

Ціна: 40 центів

НОВІ ДНІ

• NOWI DNI •

УНІВЕРСАЛЬНИЙ - ІЛЮСТРОВАНИЙ МІСЯЧНИК

РІК XVII

ВЕРЕСЕНЬ — 1966 — SEPTEMBER

Ч. 200

У ЦОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

Волошина Л. — Рута, поезія	1
Кочевський В. — За днем таким..., поезія	1
Симоненко В. — Новелі	1
Гай-Головко О. — Портрети. Епіграми.	
Афоризми	5
Липа Юрій — Ярмарок	6
Липа Юрій — Пан Адам Олеарій..., поезія	9
Биковський Лев — До справи пізнання життя і творчості Юрія Липи	9
Волиняк П. — Несходима вздовж, ушир і вглиб 15 українського поселення в Канаді	20
Гордасевич Галина — Дві поезії	21
Ніженець А. — Перші українські журнали	23
Шапогал І. — У пошуках скарбів	26
Листування. Дописи. Повідомлення.	
НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ ПРИЄДНАЛИ:	
Сорока Степан, Гамільтон, Каанда	1
Денисюк Омелян, Торонто, Канада	1
НА РОЗБУДОВУ ЖУРНАЛУ ЖЕРТВУВАЛИ:	
Д-р Микола Менжега, Міннеаполіс, США	50.00
Бойко Ф., Торонто, Канада (3 весілля О. та П. Костюків)	20.00
Моренець П., Лондон, Канада	2.00
Лаврентів К., Оттава, Канада	2.00
Ткаченко Ганна, Летбрідж, Канада	1.00
Кириченко Леонід, Гамільтон, Канада	1.00
Супрун П., Торонто, Канада	1.00
Радченко В., Монреаль, Канада	1.00
Сердечне спасібі за допомогу!	

Р е д.

«НОВІ ДНІ»

Універсальний ілюстрований місячник.

Видас в-во «Нові Дні», редактор П. Волиняк.

Умови передплати:

Канада — річна: \$4.00, піврічна: \$2.50

США — річна: \$4.50, — піврічна: \$2.50 amer.

Зміна адреси: 10 центів (можна канадськими поштовими марками, чи amer. грішми)

НАШІ ЗАКОРДОННІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

В Англії:

A. Bondarenko, 78 Kensington Park Rd.
London, W. 11, England

Передплата: річна — півтора фунти.

В Австралії:

S. Krywolap, Box 1586 M, G.P.O. Adelaide,
South Australia

Передплата: річна — півтора фунти.

Замовлення і гроші слати на адресу:

N O W I D N I
187 Yarmouth Rd., Toronto 4, Ont., Canada

NOWI DNI, a Ukrainian Monthly.
Editor: Petro Wolyniak.

БАТИЙСЬКИЙ ОРАКУЛ

У Києві, на Батиїві горі, у клініці Інституту туберкульози та грудної хірургії, якою керує професор М. М. Амосов, лікувались сотні хворих. Виписались вони, і до архіву пішли історії хвороб з докладною і різною інформацією.

Обсяг пам'яті лікарі обмежений. І коли через певний час він зустрічає того ж випадки захворювання, йому доводиться дійти знову навмання, не використовуючи багатого архівного матеріалу. З іншого боку, наука щоденно поповнює арсенал медиків новими методами діагностики, досліджені, новими лікувальними препаратами, яких пам'ять людини неспроможна утримати "в бойовій готовності".

Становище врятували лічильно-перфораційні машини, які тут просто називають "сортувалкою".

Сьогодні в медицині проблема ч. 1 — захворювання серця і судин, і в боротьбу з недугами включились математики та інженери. На полях історії хвороб виникаються колонки чисел. Ці цифрові коди, кожен з яких відповідає певній ознакі патологічних змін, переносяться на перфокарти, що утворюють так звану інформаційно-розвідувальну систему.

Кажуть, у світі немає двох однакових облич, нема і тогож організму. Через це одне і те ж захворювання не проходить за раз установленим графіком, а проявляє себе в різних симптомах, із яких одні обов'язкові, часто повторюються, другі трапляються рідко і, нарешті, є такі, що їх ніколи раніше не виявляли. Таке становище і призводить нерідко до суперечливих діагнозів.

Та ось лікар інституту стикається з одним із видів найкращого пороку серця. У лічильно-перфораційну машину поступає масив перфокарт, які вона сортує за певними ознаками і симптомами. Лікар одержує максимум інформації про ідентичні випадки захворювання, порівнюючи які, одержують картину правильності діагнозів, визначають риск операції та прогноз стану хворого в післяоператійний період. Лікар має можливість вибрати найефективніший спосіб лікування.

Правда, ви можете запитати: для чого потрібна лічильно-перфораційна машина, коли електронно-лічильна може виконувати такі ж функції? Річ у тому, що ЕЛМ розрахована на широке коло завдань та операцій, і використовувати її для профілю вузької діагностики нерационально. "Сортувалка" ж не тільки видає діагнозу і решту рекомендацій, але її виконує ролю відмінного статника, розвантажуючи лікаря від стомікої роботи. За її допомогою буде створено таблиці, за якими медики зможуть досить чітко орієнтуватись, проводячи курс лікування. Але найцінніше те, що згодом перекодований архів перфокарт органічно увійде в ЕЛМ, стане її медичними знаннями і пам'яттю.

Створена кінчаними інформаційно-пошукова система, що так повно відбиває всю історію хвороби, єдина в своєму роді і, напевне, перша в СРСР. Її можливостями вже зацікавилися багато наукових закладів. Тепер співробітники інституту туберкульози та грудної хірургії починають новий наступ на вроджені пороки серця.

Світлана ЖЛУКТЕНКО
(«Україна», ч. 25, 1966, Київ.)

БУДЬТЕ НАЙКРАЩИМ У СВІТІ ПЕРЕДПЛАТНИКОМ: НЕ ЧЕКАЙТЕ НА ПРИГАДКУ, А ВІДНОВІТЬ ПЕРЕДПЛАТУ САМИ!

Лариса ВОЛОШИНА

РУТА

Навіщо кринули ви з давнини,
Луги, високі стебла дивини,
Квітучі трави, сонцем розігріті,
І очі сині, як волошки в житі,
І кущик рути, зірваний тобою,
Над тихою дрімливою сагою,
Несміливо простягнутий мені...
Навіщо зринули, як хвиля, з давнини
Той літній день, трави густої руна
І сміх мій — відповідь: — Ото дарунок! —
І очі запечалені твої,
І шелестіння молодих гаїв,
Щоб аж тепер, на схилі літ збагнути,
Що в непомітній тій стеблинці рути
Якій уже не зеленіти знов,
Зав'яла чиста мовчазна любов.

(«Літ. Україна», 31. 5. 1966).

Віктор КОЧЕВСЬКИЙ

• * •

За днем таким всю зиму вітер тужить,
Коли на сніжних крилах проліта...
Двох наших сердь залюблених не глушить
Дніпровських криг пливуча гуркота.
Лиш білій капелюшок твій не тане,
Немов пухнатий верболозний квіт.
Твого волосся запашні каштани
З-під нього пнуться вибитись на світ.
Од віч твоїх розтопляться останні
Трудні льоди на клекіт водяний,
І я тебе заспівує в коханні,
З тобою врісши в берег весняний.
А повінь прибува до небокраю,
І сонце з неї райдуги збира...
Без тебе я себе не уявляю,
Як рідної Вкраїни без Дніпра.

(«Україна», ч. 28, 1965)

Василь СИМОНЕНКО

НОВЕЛІ

НОВЕЛЯ ОДИНАДЦЯТА

БІЛІ ПРИВИДИ

Білі привиди заходили до вестибюлю, гупоті незграбними ногами, ляскали долонями, і молочні хітони осипалися з них на підлогу.

— Оце так зима! — вигукували одні, бо фантазії на більше у них не вистачало.

— Привіт від прадіда Мороза! — намагалися жартували інші, кидаючи вологі пальта через бильце гардероби.

Ліна автоматично посміхалася їм, бо треба ж бути ввічливою. «До чого всі вони нудні й невиразні», — прялася думка. Нудні й невиразні піднімалися в танцзал і приймалися монотонно шліфувати паркет, зализаючись до таких самих нудних і невиразних дівчат або збиваючись табунцями і страшенно бездумно патякали бозна про що й для чого.

Ні-ні, Ліна не зневажає їх, просто їй страшенно жаль оцих бундючних гіндиків, що з дня на день тринькають свій час та енергію на танцюльках. Так, саме на танцюльках, бо вона не сміє кощунствувати і називати танцями оце шаркотіння.

— Про що задумались, міледі? — рве Лінине прядиво занадто вкрадливий голос. Ага, це той самий, що вчора й позавчора намагався полонити

її дотепами і мімікою, взятими напрокат з індійських фільмів.

— Ви знову забули цигарки? — обминає очіма його цукеркову посмішку.

— Ви вліпили прямо в десятку, мем.

— Номер? — збагачена його інформацією, Ліна добуває з правої кишені дешевого імпортного півпалта замусолену пачку «Казбеку». Немає сумніву, що цей галантний джентльмен смалить звичайнісінські гільзи, котрі щовечора набиває якимось дешевеньким тютюном. Ale з якою помпою він стукає мундштуком цигарки об коробку! Як велично чиркає сірником!

— Може, ви підніметесь зі мною на один танець?

— Ні, я не опущуся до цього.

— О, ангел показує зуби! Ale все таки?

— Слухайте, — каже вона роздратовано, — це гардероба, а не колекціонерня компліментів в позаторішніх фільмів.

— Громадяни, будьте взаємно ввічливі, — метає лозунг ченний кавалер.

— Відвідувачі, не заважайте працівникам виконувати свої службові обов'язки, — ультраченно посміхається Ліна.

— Може, леді назвуть своє ім'я?

— Макбет.

— Я чекатиму вас біля виходу.

— Якщо балерино мають зайвий час, вони можуть скоротати його в товаристві однієї з балерин, — Ліна показує пальчиком угору.

— Ти меня не любиш, не жалеєш...

— Гурток художнього читання працює у вівторок і п'ятницю після третьої, — дає йому безплатну довідку. Хвала Всевишньому, заграли прощальний фокс, і тоненька цівочка людей потягнулася за одягом.

Ліна ненавидить свою «професію», але їй страшенно подобається одягати і роздягати людей. Щось є в цьому магічне й незрозуміле, і коли вона нарешті підшукає собі справжню роботу, її ще довго вважатимуться букети людських облич, сміятимуться, сумуватимуть і проситимуть очі. Кінець кінцем сюди, крім професійних шаркунів, знічев'я забивається й чимало гарних хлопців та дівчат. Куди не зажене нудьга! Може, і їй колись доведеться марнувати свої вечори в отакій танцзалі, і помирати від нудотних та порожніх розмов, і вислухувати комісовані компліменти, і танцювати, «як поведе партнер»...

Хух!.. Нарешті останнє пальто, останнє «до побачення». Можна й додому, але в тьоті Паши сьогодні жах скільки роботи — нанесли снігу, багна, накидали недокурків біля урн. Ліна пурхає по вестибюлю, а тьота Паша бурчить і проганяє її додому.

— Може, тебе хтось ще й чекає...

— Хто чекає, той дочекається, — Ліна торочить совком, шастає вініком і обстрілює тьотю Пащу кулеметними чергами вражень, а та докоряє її за нерозсудливість.

— Колись і кортітиме, щоб залицялися, та ніхто не захоче... Діування, воно стече, як вода навесні...

Ліна похапцем одягається і водночас переконує тьотю Пащу, що вона зроду-віку і не подумає виходити заміж, бо тепер тільки й чути, що про розлучення, а путніх хлопців дуже мало.

— Та йди вже додому, мороко ти моя гостроносі!.. А в хлопцях ти тяміш, мов коза в рогозі...

Біля виходу її справді чекає білий привид. Він іде поруч, і від його розв'язної галантності не лишилося й сліду. Мимрить щось про погоду і неоковирно жартує. Лінине роздратування дрімає в найтихішому закапелку душі.

— Мені подобається, що ти не ламаєшся і не кривляєшся, — каже білий привид.

— То чого ж сам граєшся в денді?

— А так...

— І мене чекав «а так»?

— Трішечки «а так», а трішечки не «а так».

— Мені не треба твоїх трішечок!

— А мені треба!

— Слухай, ти негідник чи ні? — ставить вона питання руба.

— Може, є негідник, але не дуже, — зідхас хлопець, і вони замовкають, і йдуть поруч, і думають про своє.

— Можливо, я дурень, — раптом каже Недуженегідник.

— Дійсно, це ймовірно, — погоджується Ліна.

— А ти розумна?

— Хтозна. Мама каже, що я злока.

— Твоя мама — великий чоловік!

І вони йдуть, а місто спить, а сніг валить і валить, і ліхтарі від снігу такі чудні й казкові, що Ліні здається, ніби вона ступила на іншу планету. І скільки загадок і несподіванок чекають її в цьому дивному, незнайомому, білому, рідному місті!?

Він так і не посмів узяти її під руку і попрощався біля під'їзду, не прохаючи, як інші, постояти з ним «хоч хвилинку».

Ліна впала на біле, як сніг, простирадло і зідхнула тривожно й легко. У сні в неї з очей росли фіолетові квіти.

НОВЕЛЯ ДВАНАДЦЯТА

БЕНКЕТ НА ТОКУ

Омелько Гужко, сухорявий балакун, скаржився на току вантажникам:

— Що в тих інститутах, їдрі його навоворіт, тільки думають? Поначувають усяких дівок, а тоді маєш з ними рахубу. Ні побалакать, ні виматюкаєшся.

Кучерявий секретар сільської Ради Трохим Канівець, якого в жнива одірвали від паперів, повчально замітив:

— Положим, без матірщини прожить можна. Одно жінки ж не матюкаються...

— Так то ж баби, — скорчив порепані губи Омелько. — А в нашому чоловічому ділі без цього важко. Прийдеш рано до тракторів, зразу ж тебе обступають з усіх боків — того дай, цього дай, отого дістань. А де його візьмеш? З носа ж не висякаєш... Пошлеш їх усіх к такій матері, і якось мов легше стане. А хлопці дадуть тобі здачі, то й самі підбадьоряться, — він пихнув цигаркою, вивалив густу хмару диму. — У нашому ділі без цього нізя.

Парубки дружно загиготіли, Данило аж навприсядки зайшовся. Омелько обминав оте капосне «нізя», мов турок сало. І якщо вони таки випурхувало з його рота, всі знали, що бригадир тракторної бригади чимось дуже клопочеться. «Нізя» — то його вуличне прізвисько, і Омелько вже не одну пляшку самогону ставив, щоб його так не дражнили. На тому латалося чимало любителів заправитися надурняк.

— Чого іржете? — вилаявся Омелько. — Однак тепер самогону не сискать. А балакав я оте до чого? Прийшла сьогодні до мене агрономша та й каже: «Ви думаете щонебудь, коли трактори на оранку пускате?» — «А що?» — питую. — «А те, — вона мені, — що ондечки ваш Фед'ко посеред борозни «рятуйте» кричить. Трактор зупи-

ився». — «Е-е, баришия, — пояснюю їй, — тут не думки потрібні, а запчасті», — «Ти диви, — прикідається янголом, — а я думала, що до трактора крім запчастин ще й голова не зашкодить». Ну мене й зало. «Багато таких премудрих тут вештається, — одказую агрономіші, — та тільки за весь їх розум копійку нову жаль дати». Ну, а потім зірвався язик з цепу, і я, значить, закрутів її кілька обичайок. Вона попервах рака спекла, а потім оговталася і каже: «Матюкатися можна й ворону навчти. А трактор заправляти ворона не втне. А вам треба вміти. То везіть Фед'кові пальне. Механізатори мені!» Я ледве не провалився від сорому, а вона сміється очима і промовляє: «Як будете матюкатись, то поскаржусь, що поле замічуєте. Від матюків же бур'ян росте».

— Ну це вже вона заливає! — вигукнув Трохим.

— Я теж казав їй таке, — провадив своє Омелько. — А вона гомонить, що про це і в книжці написано.

— А може, їй правда, — озвався лінівий на слова здоровань Данило. — Мені батько теж казав, що земля любить усе чисте — і зерно, і слово, і совість.

— То, може, до неї треба й руки печатним мілом мити? — пирснув Трохим.

— Для чого? — щиро здивувався Данило. — Хіба то брудні руки, якщо в них земля в'лася?

— Руки треба мити до їжі. Гігієнічно, — Трохим уставив учене слово.

— А бідова ж дівка і на язик клепана, — захоплювався Омелько. — Щоб скинути оце років п'ятнадцять, оддав би жінку сусідові і до агрономіші підсипався б. Але нізязя, — зідхнув чоловік, і знову звалився на нього мішок парубоцького реготу. Усе село знато, що бригадир любив свою Олену шалено й несамовито. Колись посмів її вдарити, вона забрала руденьких близнят й майнула до матері. Він благав її вернутися, став навколішки, але марно. Тоді Омелько ліг під ворітами й сказав, що не встане і риски в рот не візьме. доки Олена не простить їйому.

— А не простиш, то вмру. Тільки перед смертю собі кулака відрubaю.

Він лежав колодою біля воріт два дні і дві ночі, — добре, що літо було, — а третього дня сипонув дощ. Змилувалась тоді Олена й забрала його в хату.

— Ой, скажу тітці. — давився реготом Трохим, — доведеться вам язика рубати.

— Ну, вона не така дурна, як ти, і понімає, де в жарт, а де до діла, — насупився бригадир. — А на твоєму місці я не ловив би гав. Таку дівку, як агромомша, не зустрінеш, хоч три дні пішки шмалай.

— Що це ви, дядьку, мене тут висватуєте? — спохлахав тиху балачку грудний дівочий голос. — Ще подумають, ніби я вас найняла, — вона стояла перед хлопцями і грала карими очима. Гу-

би ясніли посмішкою, а ніс задиркувато стирчав угору.

— Та це я не про тебе, — огризнувся Омелько. — Яка з тебе краля, коли ти підстрижене?

Примхливість відразу як вітром здуло, і на її рожевому обличчі вже малювався інший клопіт:

— Чи йтиме ще машина в село?

— Та ждемо ж оце. Тут хіба на одну ходку лишилося, — сказав Данило.

Усі почули себе ніяково й мовчали. Сонце з-за обрію прощально махало червоною косинкою, і дівчина впивалася тим прощанням. Вона втомлено присіла на ручній каламашці та й засумувала під перехресним вогнем парубочих зіниць.

— А в якій же книжці написано, що від матюків бур'яни ростуть? — порушив мовчанку Данило. Дівчина повела бровою на Омелька. «Ич, старий брехун, а казав — не про мене теленькав», — торжествував її погляд.

— Забула як зветься. Дуже давно читала, — вона знову була весела і жвава, і ніхто не повірив би, що дівчина взагалі сумувала колись. — А чого ви, хлопці, такі похнюплени? Не обідали, може? Так у мене цілий вузлик ласощів усяких, — вона спурхнула з свого сідала, блискавично послала газету і припрошуvala: — Хто не боїться, що причарую, їжте! Тільки щоб потім називали мене Тамарою, а не агрономшею. Добре?

Вони підциппували від окрайця дрібні шматочки, кидали їх у роти і дякували їй очима не за їжу, а за щирість.

У небі вже проростали перші зорі, а в душах крізь скірку настороженості проштрикувалися перші пагони довір'я. І капосні цвіркуни підгледіли те проростання й розплескали про це по всьому полю, а коники не вірили їм і спросоння виплигували на тік, щоб на власні очі пересвідчитися в тому.

Коли довгождана машина намацала своїми довгими віями каламутний тік, бенкет каламашки вже закінчився, і Омелько Гужко подавав на десерт щось дуже легке й приемне, бо всі наввипередки пред'являли йому пашпорти щирості — посмішки.

НОВЕЛЯ ТРИНАДЦЯТА

НАЇВНЕ ДІВЧИСЬКО

Вітер лагідно підштовхував її в спину. Вона вимахувала торбинкою і загравала до вітру — підставляла йому рум'яні щоки або раптом обкручувалася на одній нозі, і він грайливо окреслював її непорочний стан. Дівчина відчувала, що на ній скрещувалися цікаві погляди, і їй це явно подобалося. Може, вчора, а може, тільки но ранком вона відкрила в собі жінку і трепетно переживала це відчуття.

Вона ніби вдруге народжувалася на світ. На сируватих великих очах раптом заіскрилася блискуча вогка поволока, конопляні пасма волосся чомусь

поніжнішили і прищутилися до лобика, а тіло стало таким легким і слухняним, що вона й сама дивувалася, як це вітер не вхопить її на свої легкі лапаті крила і не понесе кудись далеко-далеко.

Дівчина була об тій порі, коли кожного манить щось загадкове, незбагнене і таємниче. Вона ще не знала, що та загадковість і таємниця — поруч, що то звичайна потреба юности кохати і бути коханою. Вона тільки знала, що прагне чогось дуже гарного і ще не звіданого, чогось такого, без чого її жити не варто.

Дівчина йшла на роботу. Цілий вечір і ранок мати начиняла її інструкціями і годувала повчаннями, а вона дослухалася лише незрозумілої бентеги свого єства. Ну ѹ що, коли вона вперше йде на роботу? Колись вона й до школи йшла вперше, а потім це стільки разів повторювалося, що аж обридло.

— Тато насику підшукав тобі це місце, — наставляла мати. — Тримайся його. Робота чиста; і люди там гарні.

Подумаєш, люди там хороши! Ніби в іншому місці немає ще кращих. Ось вона стоїть в автобусі, і всі на неї дивляться такими добрими очима. Хіба в поганих людей бувають добрі очі? I взагалі, хіба погана людина стане дивитися на гарну?

Вона випурхує з автобуса і, заграючи з білим сніговім, біжить у заводоуправління.

— Де тут завком? — довірливо запитує у вахтера.

— Це, дочки, на третьому поверсі праворуч, — каже він її цілком серйозно, як і личить вахтерові говорити з дорослою людиною.

— Я прийшла на роботу. Мене звати Оксана Оришечко, — на повному серйозі доповідає вона вже підтоптаному чолов'язі з темними очима і глявиною серед чорної чуприни.

— Ага. Дуже приємно, — відповідає той і міряє її лінівим поглядом. — Я голова завкому Крекотень. Для відвідувачів товариш Крекотень, для вас — Микола Панасович.

Він запалює цигарку і не дуже доречно запитує:

- Де вчилися друкувати?
- У мами. Вона друкарка.
- Сідайте за машинку.

Він диктує їй метрів сорок бездумності з протокола чи газети, а потім безбарвним голосом підбадьорює:

— Добре. Молодець. Зрідка це нам ставатиме в пригоді. А тепер підшийте газети, бо тут справжній кавардак, — і простує у свій кабінет.

Оксана мугиче пісеньку про сніг і вітер, газети тріпотять в її руках сірими крилами і слухняно лягають одна на одну. Вона з легеньким вихилясом огинає стола з підшивками і заходить у кабінет.

- Миколо Панасовичу, газети підшипити.
- От і добре.

Якусь хвилину чути лише його важке дихання.

— Якщо будуть відвідувачі, кажіть, що прий-

матиму з другої години. Зараз зайнятий, — перед ним лежить розгорнутий журнал, у голосі його лінь і втома.

— А що мені робити? — вихоплюється в ній.

— Не спіши поперед батька в пекло, — несподівано переходить на ти. — Будеш потрібна — скажу.

Від нічого робити вона гортає підшивки газет, друкуючи листа знайомій у село, скорботно заглядає в маленькі дзеркальце. Часом її викликає Микола Панасович:

— Надрукуй список заочників.

— Зніми копію з цього листа. Два примірники.

Стікає день. Проповзає тиждень. На незриму вісь часу намотуються одноманітність і нудота. Шурхотять папери і стукає серце.

— Коли вже я почну щось робити? — питает вона одного разу.

— Ти прекрасно справляєшся з обов'язками.

— А хіба в мене так і не буде справжнього діла?

— Справжнього діла? — Микола Панасович навіть осміхається. — Наївне ти дівчисько. Кожне діло справжнє. Так нас учатъ.

Вона починає щось гаряче доводити, а він поблажливо і докірливо хитає головою. Йому смішно чути її докази. Він — син свого часу. Колись якось висунувся, його підняли і посадили на це крісло. I він сидить. I сидітиме без жодних нарікань, доки не пересадять в інше. Як це завжди буває з людьми низької культури і убогої душі, совість його не турбує. Він навіть зверхнью дивиться на людей, особливо неспокійних, і вважає себе незамінним. Порожнечу справді нелегко замінити чимось.

— Знаєте, Миколо Панасовичу, — несподівано для самої себе каже Оксана. — Завтра я не приду на роботу...

Вона не чує, що він бубонить її услід. Вона вже біжить по сходцях, торбинка викреслює кола, а в грудях оживає щось незмірно дороге і ніжне, відвойоване в байдужості.

Оксані знов хочеться, щоб на неї дивилися. I справді, в автобусі вона ловить чийсь погляд. Ага, це он той чорнявий. Він зводиться з місця і пропонує:

— Сідайте, будь ласка.

— Я зараз сходжу, — прямує дівчина до виходу, почиваючи на собі його незвичайний погляд. Перед тим як зійти, вона озирається, раптом показує парубкові кінчик язика і виплигує на асфальт.

Вітер підхоплює Оксану на свої білі крила, вона кокетує з ним і зовсім не думає про те, що мама страждатиме від її нерозважного вчинку.

КІНЕЦЬ

Поет: Подружжя це спокійна пристань, де стрічаються два кораблі.

Чоловік: То я, видно, зустрівся з воєнним кораблем!

Ол. ГАЙ-ГОЛОВКО

ПОРТРЕТИ.

ЕПІГРАМИ.

АФОРИЗМИ.

1

В МУР-і шторми, в МУР-і бурі,
Морітурі трублять в МУР-і...
На горбку між морітурі
Штурман МУРу бард похмурий.

2

Це річ ісправді геніяльна
І з'ява з небувалих з'яв —
Зробити з косаря комбайна,
З річної барки пароплав.

3

У нього, як уранці-рано:
Довкола сіро, хоч багряно.

4

Король кабрумів до кінця
Перетворився у скопця.

5

Недавно він ходив до Брами,
Учора вже пішов до Будди,
Сьогодні вийшов до Ісламу,
А завтра піде до Нікуди.

6

Професор між військовиками,
Полковник між професорами,
Редактор він серед вождів,
А вождь серед редакторів.
Діяч гучний між видавцями,
А видавець між діячами,
Поет у техніці — тепер
В літературі інженер.

7

Отой загумінковий муж
Не гадина, говорять, — вуж.
Не гадина? Чи ж може бути,
Щоб вуж остільки мав отрути?

8

Пігмей не буде великаном,
Плебей — твердого духу паном,
Криниця — найдрібнішим ставом,
Лиман — для кораблів причалом.

9

Чи у спеці, чи в морозі
Ходить він у чорній тозі,
Ходить вздовж і впоперек
І весь час жує конспект,
Бо йому маняцькі сни
Вклали мозок у штани,
І його з цим інтелектом
Звуть професором Конспектом.

10

Вона на вигляд бездоганна,
Неначе незайманна панна,
Зате з поезій видно вроду,
Що хоч скачи в холодну воду.

11

Його книжилища я взяв,
Щоб зфіксувати їх уплав.
Тепер пливу в тяжкому горі,
Бо в них води, неначе в морі.

12

Кричать запінені русіні,
Що він схизматик із Волині,
А він сміється із сарак,
Бо він кубанський волиняк.

13

Йому в мистецтві не везе,
То він у критику повзе
І ревно хрестить на поетів
Лише своїх апологетів.

14

Підлизи каркають, що він поет.
Алеж у нього
Самі лиш формули і більш нічого.

15

В науці він лише купчина,
У прозі він — анальфabet,
У критиці він — сахарина,
У гетто — зігнений хребет.

16

Задки в них мудрі й гордовиті,
Бо засідають при кориті.

17

Вина не олівця, що вірші робе,
А згнилої її утроби.

18

В Академії Наук, — як звуть
вони, —
Засідають Стефки, Ромки, Івани,
Засідають оні до нічної тьми,
Бо дохторські льолі мають і
штаны.

19

Таких, як він, і чорт не сіє:
Почервоні й не червоні.

20

Зажурився наш Тарас:
Точать з нього хлібний квас,
Точать квас і луплять м'ясо
Москалики із Тараса.
А хваткі західнячки
Витягають жилочки,
Тягнуть більше якомога,
Щоб собі спекти гатдога.

ONTARIO
PROVINCE OF OPPORTUNITY

Government
Information

З ДЕПАРТАМЕНТУ ОСВІТИ
ОСВІТА — ЦЕ НАВЧАННЯ
ВПРОДОВЖ ЦІЛОГО ЖИТТЯ

Сьогодні освіта — це процес, який через навчання впродовж цілого життя стосується кожної особи, як дитини так і дорослого. Але най-пекучішою проблемою є вивчення англійської мови, яка потрібна у великій більшості місцевостей Онтаріо.

МОЖЛИВОСТІ НА ОСВІТУ

В Онтаріо дитина обов'язково має відвідувати школу від 6 до 16 року життя. Існує три роди шкіл початкового й середнього типу. Народні початкові й сепаратні початкові школи утримувані з податків, як і середні школи. Сепаратні школи пов'язані з церквами.

ВИЩА ОСВІТА

Поміж рівнем середніх шкіл і університетів існують також: Провінційний Інститут Технологій, Провінційний Інститут Торгівлі та Онтарійські Фахові центри. Ці заклади ведуть навчання з практично-фаховим застосуванням у технологічних і технічних ділянках.

ОСВІТА ДЛЯ ДОРОСЛИХ

Більшість середніх шкіл і технічних інституцій веде вечірні курси на різному рівні навчання. Існують академічні, торговельні і фахові курси.

Також існують спеціальні програми навчання різних фахів для безробітних.

Про це все можете поінформуватися у найближчій до вас школі.

The Hon. John Roberts
Prime Minister of Ontario

21

Ідемо з успінними:
Живемо племенами.
Дметься й лізє не водно
Кожне наше племено.

22

Україно, страдна мати:
Україн у нас багато,
Україн місцевих тъма
І тому тебе нема.

23

Людям цим бракує щось:
Править ними єгомостъ.
Але їм не ріже в вічі,
Бо живуть в середньовіччі.

24

Щоб із фахом одружитись,
Треба вчитися і вчитись.

25

Навіщо музи, грації,
Що шле Господь до нас із неба?
Ми — поетична нація,
Тому поетів нам не треба.

1947—1966

Юрій ЛИПА

ЯРМАРОК

Як ми обіцяли в "Нових Днях" (ч. 192, стор. 21), друкуємо "Ярмарок" Юрія Липи, цікавого, але дуже маловідомого новій еміграції поета й мислителя, що без пори загинув в останній війні. Друкуємо цей твір без найменших змін, не міняючи навіть правопису.

Чимало наших читачів, зокрема п. Л. Кушнір (див. "Нові Дні", ч. 193, стор. 26-27) домагались друку цього твору. Затрималися ми з виконанням своєї обіцянки лише тому, що не могли дістти оригінального тексту твору. Тепер одному з наших співробітників пощастило із-за залізної завіси дістати фотостат "Студентського Вісника" (ч. 5-7, 1931), що виходив у Празі, і в якому було вперше видрукувано цей твір.

З уваги на те, що "Студентський Вісник" (до речі, в оригіналі на ньому видруковано "студенський") є бібліографічною рідкістю, друкуємо цей твір без усіх змін, що може бути корисним для дослідників.

Додасмо ще й вірш Юрія Липи з того самого "Студентського Вісника", який видрукувано в ньому на 2-й сторінці. РЕД.

До його милости Пана Н.Н., сенатора
Парнасу Українського і орденів Кавалера.

I

Гисторії своєї оповідантом будемо не яко зводця і гонитель марностей того світніх, тільки ознайомимо і слюбуємо правду чистую в тім держати.

Декемврія місяця а року Божого 1930 позверховне тяжко захоровавши, знайдовався в шпиталю військовім, місті найбарзій пиху смиряючім. О сліпото чоловічеська, що о животі многих а плодних літ піклується! Возьмут тебе за гріхи твої вшестеченські до шпиталя військового, гді в недостатках, небезпеченствах і уtrapніях велику часть муницитва а може й смерть саму прийняти змушон будеш.

Лікарі, продерзостний народ, ліковали мене, приятелю Високодостойний, не екстрактом із 45 трав і 95 розних інчиц інкредісцій, Митридатес зозвучимся, тілько кгвалтом єдні по других ремедія зміняли якби невісти неряднії, по влоску зовучі кортизанки.

Однак Remedium найгорше, которое од найгорших тих бестій земних отрималем, посполитого молока injectiones называем єсть.

Отож по третім injectio в ложі праве смерти лежачи вельми дивну пригоду імів я.

В годині полуночній на ложі моїм усів шляхтич мені маловідомий у кабаті сорокатім і рукавичках наперфумованих так сильно і зворушливе, же кгвалтовне пробудився я, ігречно о причині визитції ночної питуючися.

— Зволь, Вашмость, пробуд свій перестрахом не обтяжати, ані мені догану давати, тілько учини радість мені яко годна і поважна особа на спацір зо мною згодившися.

Што теж і сталося і за хвилю були ми в місцю вельми темнім і кущовинами обсажоним.

— Не будуть то люде, що уздриш, — шляхтич оний мовив, — тілько обличчя чоловічеського остатки, от якби демони розмаїтії із неподвижного і непорушоного краю вилетівші.

Увидиши і справи точащиєся, але не суть то справи явне, ясне і добровольне зродzonii, тільки якби в ярмарку україноруськім перемішаній, яко справи поточні, дробні і совокупно справи вечисті, твердої моцности.

Притьмом розглядівшися, Приятелю мій Високодостойний, побачив я з притомностею стропила небеснії розмаїтими дорогами сельськими, бруками мійськими, стежинами лісними, трактами гетьманськими, байраками козацькими і інчими розними шляхами попереткані і путі тії світилися і жили, і цілій той маїстат небесний світився і говорив тисячма голосами. Отож тії голоси, що налагали одно на'дного байбаз, зволились мені всі, Приятелю і Компане Любезний, а що тягота мені, Пане і Добродію, в людях чи пак голосах сих, то зволь мене послухати.

II.

ГАРБУЗИ, НА ПРОДАЖ ВЕЗОМІЙ:

— Так сонно, так тяжко, так мрійно,
Так товсто, так просто, лежально...

— Зберуть нас, звезуть нас, зітнуть нас,
Назвуть нас, як хочуть, нежай — но...

— Ax, жити б так ясно, безкрайно
Без крику, без ліку у тисячвіку...

НОВІ ДНІ, ВЕРЕСЕНЬ, 1966

ЦИГАНЕ, ІЗ МАЗНИЦЯМИ ІДУЧІІ:

— Ги-ги-ги!
Усьому, що вище,
Ми ще
В колисці — вороги!
— Смолою зогиджу
Усе, що виджу!
— У дьоготі ввалию,
У піррі вкачаю
Покажу краю. —
Оце ваши боги??
— Ги-ги-ги...

КОСАРІ, СІНО ЗВОЗЯЩІІ НА ПРОДАЖ:

— Мяжко мені в сіні лежати,
Угору споглядати —
І віз — сіно,
І ви — сіно,
І світ — сіно,
І життя мое — тая билина!
— І чого ви люде захотіли,
Запалахкотіли?
Тож і ви — сіно,
І світ — сіно...

ЛЮДЕ, ВОДУ ВОЗЯЧІІ І ВІРШОМ МОВЯЧІІ:

— Скоштуйте люде воду, чисте золото...
— І скоштуйте люде з нашого болота...
— З нашої води не буде біди...
— Вона не рветься, не грозить, не сміється.
Потихенку істонка лєтиться, —
цюр — цюр...

КАЖАНИ І СОВИ НОЩНІІ, ПРОЛІТАЮЧІ ВЕЛЬМИ СПІШНО:

— Сови, сови,
Чи не чуєте запаху крові?
— Урвати, сховати і зісти,
Облизати себе і — чистий!
— Ухо наставляй, ухо!
Українець усе бере слухом!
— Сови, сови,
Чи не чуєте запаху крові?

ВЕЛЬМИ ХИТРІ ЧУЖОЗЕМНІ ЛЮДЕ РОЗМОВЛЯЮТЬ:

— Коли на них яглянув:
Понурі, мовчазні, укриті,
Як бочки з порохом, рядами
Ці люде поставали...
— І що ж?
— Примлюючись я до них промовив
І раптом бачу — та ж то діти.
— Або щось, може сите,
мрійне,
ніби мелянхолійне
в них.
— Їх, їх можно покорити.
— Так...
Лиш обіцяти, присипляти, скути

І — задавить, співаючи вольнолюбиві нутри.
— Тож — починаюмо!
— Один другому помогаймо!

ЖЕБРАКИ ПРИ ДОРОЗІ О ЯЛМУЖНУ ПРОСЯЩІІ:

— Биведу я націю на роздоріжжа.
Попхинькаю над нею,
Пограю на лірі, —
Може подивуються такій гарячій вірі
Інші народи з моцею своєю.
— Скажуть: — то уштиве дитя хороше
Співає пісеньки, не бунтує,
Не стремить щоб що злого зробити, —
Випадає похвалити ці діти
І державність дати.
— Хай нам світить надія!
— Хочби й без дати.
— Хай скінчиться веремія,
Малоросійського гевала!
— Лиш не треба, на Бога не треба,
Щоб Вона повставала, вбивала.

ЛЮДЕ ХУДІ, У ВАЖКІІ ПАНЦЕРИ І МІСЮРКИ ПОВБИРАНІ:

— Так приємно є бути бідним,
Так приємно є бунтовати, —
Але як витримати влади мідний,
Мідний шолом і спіжеві лати?
З тонкої руки інтелігента
Випадає булава престижу,
Ах, покинути б законодавчі звої
І втікати десь у поле, у хижу...
— Ой, тяжко, брате,
Меча брати!
Як би так зробити, війну без пожару,
Якби так зробити націю обережно, потихенку,
Годувати її книжечками у затишному курничку
І вивести на світ готову, першорядну, без боротьби
Перехитривши всіх?
— То ж гріх
Брата свого схопити за волосся
і товкти головою об мур,
рекучи: — пізнай, безумче, суету свого життя!
Він може вкусити за руку,
Може втяти ішо ліпшу штуку...
— *Hi.* Не сваритись, не гнітити дикість
тупоту і підсвинків з чужими агентами, —
Hi. зробити усіх президентами:
Любиш, Саво, сало?
Маєш, Саво, сало, —
Іще тобі мало?

ЛЮДЕ РОЗНОІ СТАТУРИ, ВЕРТЯЧИУСЯ В БУРІ ПАПЕРОВІЙ:

— Ось і я
З тоненькою книжечкою,
Говіркенький інтелігент,
А за мною окрівавлений бандит широкогрудий,
І всюди, і всюди

Чужий агент.

— Я сижу як павук і плету свої сіті,
Вони слухають, кашляють стиха,
Резолюція,

Резолюція,

Резолюція...

А то дивне життя пролітає крізь моє павутиння,
Як безтурнене, веселе, як сонячне проміння.

— А я тільки слухаю, повторюю:
одна,

друга,

третя ідея...

I зоране поле наново заорюю, розпросторюю,
I часом кліпну очима і спитаю: «Де я?»

— Ax, нині

Стільки усіх великих ідей на Україні!

— Я витинаю ідею

Як лілею

З паперу,

Бо життя, бо люде — то блуд, то бруд...

— Вибачте. Чи тут

Видають платню й добої,

Бо воно, хоч край наш ввесь у крові?..

ЧОЛОВІК У КНЯЖАТИ ШАТАХ ІДУЧИЙ:

— З устами товстими масляно окатий

Я переконую, розмовляю;

Потихеньку при горільці при чаю

Видаю війни

наївний, знемагаючий владі,

військові відважному і слабому,

усім теоріям, усім проблемам

і особам, і особам, і особам.

А вночі мені сниться,

вертиться

тінь влади.

В жупані,

на коні.

Я вимахую шабелькою тонкою,

I столиця щодня робить мені паради.

ЧОЛОВІК, КОРОТКИМ АРШИНОМ
ВИМАХУЮЧИЙ:

— Аршин, Максим і я —

I вся Україна моя:

Максим в моїм подвірю є,

Моїм аршином міряє.

А я кажу до всіх так лунко:

— Україно, згідно мойому наказу:

Стру — унко!

ГАЙДАМАКА, ОКРІВАВЛЕНИЙ
ВЕЛЬМИ I ВЕЛИКИЙ:

— Як тут утятити, зрозуміти?

Так дивно, так хитро ходить мій ворог.

Я буду бити, бити тільки бити!

Полумя вгортає мене, засипає очі порох...

Дивні іхні обрахунки, нечесні, нахабні підколи —
Я тільки бю направо й наліво, — я ворога не пізнаю
ніколи!

БАНДИТИ, ТАНЦЮЮЧІ,

А ОДИН ГРАЄТЬ НА БАНДУРІ:

— Зарізать, убити і з'валтувати,
To тілько й варто!

— Сьогодні король, завтра інша карта,
Грай, брате, щоб усе грало!

— А награвшись усе підпали, —
Добре є грітись серед такої мли!

— Бандура моя тридцятиструнна,
Мальованна,

Грай мені, дзвони мені, як душа,
Щоб нагострив я ножа,

Перекривив шапку
Ta взяв в танець Україну — Гапку!

ЛЮДЕ ЧУЖОЗЕМНІ, О УКРАЇНИ ГОНІР,
СЛАВУ I ФОРТУНУ В КАРТИ ГРАЮЧІ:

— За яку ціну.

Здобуду Вкраїну?

— Iz пенсом із сенсом.

— Червоні — в долоні.

— Всі гроши — хороши.

— Хлопець зради!

— Король Самоволі!

— Я не граю! — Голод Ас! — Пас. Доволі.

— Пас.

— Я беру.

— I я беру.

— Ale кінчаймо, ах, кінчаймо швидше гру.

— Чого бойшся? ярмарку?

— Ni, я почув здаля:

Все голосніше говорить її земля.

III.

На тій голоси учинився я був німий і глухий.

«Се бо есть батог Божий над моим краєм», —
у скруси і розболі скрикнувши, в перси себе бив і
стогони великі видавав.

На тоє виріс шляхтич мій знайомець дивний
повище ярмарку самого в саму небесну копулу
уперся головою.

А там, під боки взявши, вчав сміятися і то
вельми голосно. Я ж, приятелю мій сордечнолюбез-
ний, біса нечистого пізнавши і видячи, що оний до
клинів вшетечних забрався, гнівом спалахнув.

— Не смійся, Вашмость, — крикнув йому я
тоді в гніві пястуки затискаючи. Не все тоє, що
єсть у нас, показав єсь ти мені.

І на тоє почув я, що вітер звівся чорний і моц-
ний, зворухнув небеса і дороги ярмаркові і все
звіяв із собою.

Отож сталисьмо вдвох на найвищих горах, з
которих гуркіт і інші голоси почув і стовпі огнем
дихаючі проходили з гір і йшли вельми палаючі
просто в долину, в яри з гаддями і буряном.

І в нутрі гори самої найвищої в краю нашім,
а Лисою званої, почув голоси нетерпливі і пробуд
великий. Утуливши гнів, почув я також голос строк-
тій і страшний таки із нутра гори виходячий:

— Дай
души великої
щоб злочини великих людей цих
опанувати, змити
і встать і творити.

Потому ж розпалася гора тая із гуркотом великим а злій дух порвав мене і заніс борзо, як птах повітряний, на ложе, з якого порваний я був.

Там ставши надо мною дуфаючи на свою силу, рукавичку свою смодливую кинув мені на груди і відлетів, рикаючи.

Я ж Пане Мій Милостивий і Приятелю, пробудившися рукавицю тую духа нечистого сховав, яко же кров продків моїх є вельми завзята і війну за праве діло призволити завше готова єсть.

Тепер, Приятелю мій особливе мені милий і Пане, ревне і усильне просити Вашмость буду. Оную пригоду мою правдиву і посвар неабиякий із духом нечистим оповідати тільки людям статечним, доброго роду і право мислячим яко ж і ми єсьмо. Йнчим оповідати строко Вашмости варую і заказую. Єсть всрод нас люди, о яких приятель мій, осьова духовна, опат всечесний Fantuzzi Giacomo в року Божім 1653 зо мною разом в Європских панствах подорожуючи, мовив: "Il faut surtout se garder de la rage de messieurs les laquais, race

d'isolents et d'effrontés, gens du sac et de la corde").

На тім скончивши, зичу Вашмости от Бога добреого здоровля і моцности внутрной.

17 Декемврія П. Б. 1930.

*) «Належить найбільше берегтися злости панів лъокаїв, роду нахабного та розбещеного, людей шибеничних».

Юрій ЛИПА

• * •

Пан Адам Олеарій, його милость Флетчер
До мене йдуть що-дня, сидять при столі вечір;
Приходять з актами пан Писар Генеральний,
Климентій вірші честь; о броні пальній;
Опозідають нам Григорій п. Грембецький,
Пан Герберштайн — з латинська, Бернгард по
німецьки;
Приходить кіт до мене: чорне котеняtko
Через вікно, що — темрява й загадка.
1927.

Лев БИКОВСЬКИЙ

До справи пізнання життя і творчости Юрія Липи

Сан-Франціско є, або повинно бути містом о. Андрія Агапія Гончаренка! Тому відвідуючи його десь літ тому, у 1956 році, я доповідав на засіданні УККА про Гончаренка "як політичного мислителя".² Отець А. Гончаренко, визначний український патріот, діяч і мислитель, жив, думав і діяв на терені Америки. Він був майже геніяльним візіонером, створив, між іншим, концепцію "Тихookeанської України".

Подібним йому, кількадесят літ згодом, був другий, також майже геніяльний візіонер — Юрій Липа, визначний український патріот і мислитель. Він тим відрізнявся від А. Гончаренка, що жив, думав і діяв почасти в Україні, а почасти на чужині. Йому пощастило своїй концепції сформувати й передказати нам виразніше за його попередника.³

Ці дві історичні постаті у своїх світоглядах і устремленнях мають багато чечого спільногого. Тому сьогоднішню доповідь у Сан-Франціско я присвятив Ю. Липі, це буде посмертною символічно-ідеологічною зустріччю цих двох величнів української думки.

У коспективному рефераті хотів би повідомити, що працюю, поруч з іншими темами, також і над своїми спогадами. Трактую цю тему трохи ширше не так з огляду на власну о собу, як на обставини, у

яких перебував, події, що їх переживав, та видатніших осіб, що з ними зустрічався, був під їх впливом тощо.

Серед останніх видатне місце займає д-р Юрій Липа, родом з Південної України (1900—1944), український письменник, лікар, публіцист, мислитель. З ним мені довелось співпрацювати впродовж майже шести літ, від 1938 до 1944 р. включно. Під його особистим впливом і його творів формувався остаточно мій світогляд. Мав честь бути також з ним та його родиною у приятельських взаємовідносинах. Тому в моїх спогадах ця тема займає особливе місце не тільки в "автобіографії", але й у виді окремих розвідок про Ю. Липу як людину, його життя й творчість.

¹ Доповідь прочитана на зборах Денверської Групи УВАН, улаштованому разом з Відділом УККА у Сан Франціско, Каліф., 7 серпня 1966 р.

² Л. Биковський. Проблема о. А. А. Гончаренка. "Визвольний Шлях" Лондон, 1957, ч. II, стор. 144—155, ч. III, стор. 320—327.

³ Л. Биковський. "Апостол Новітнього Українства" (Юрій Липа). Друге вид. Женева (Майнц-Кастель), Серпень 1946. 8°, 8 ст.

Творчість Ю. Липи можна згрубша поділити на два періоди: 1. від 1917 до 1938 р. та 2. від 1938 до 1944 р. У першому періоді переважала літературна творчість, головно поетична. Поза окремими віршами та прозовими творами, як "Козаки в Москвії", Варшава, 1934 р. (друге видання Краків-Львів, 1942), "Нотатник", "Новелі", тт. I-III, Львів, 1936-37, — він опублікував три збірники віршів: "Світлість" (Каліш, 1925), "Суворість" (Прага, 1931) та "Вірую" (Львів, 1938). Отже його літературний діярій не був чисельно великим, але за своєю вартистю новаторсько-своєрідним і займає визначне місце в історії українського письменства.

У роках 1938-39 Ю. Липа, як "організатор нації" (Ю. Косач), прийшов до переконання, що слід у цілях більшого ефекту змінити форму впливання на українське суспільство. Тому він свої літературознавчі⁴ та літературні засоби змінив на публіцистичні. Відтоді, не вдаючись у подробиці,⁵ він створив ряд публіцистичних творів синтетичного характеру, що забезпечили йому ім'я на довший час.

Серед них слід згадати передовсім такі три: "Призначення України" (Львів, 1938), "Чорноморська Доктрина" (Варшава, 1940 і друге видання 1942) та "Розподіл Росії" (Варшава, 1941). До цієї "трилогії" належить також альбом "Чорноморський Простір" (Варшава, 1941), написаний з Л. Биковським. Згадані твори Ю. Липи зробили його "півпророком" для своєї нації, їх вивчення та спори над ними не вдаваються.

Появу постаті Ю. Липи та його творчість взагалі, особливо публіцистичну, можна розглядати історико-соціологічно як ідеологічну "протидію" самоохоронній реакції, яку витворила нація за останнє лихоліття в ХХ ст. спочатку підпольських, а потім підмосковських і піднімецьких часів...

Він з'явився на коні історії як ідеологічний "рятівник" своєї нації від остаточної, здавалося, загибелі. Усупереч і в обличчі жахливої дійсності він виступив з підбадьоруючими програмовими, незвичними у той час, гаслами. Ось деякі з них.

1. Час нам перейти вже до політики більшої від політики тільки сорока міліонів...

2. Цю політику уявляв він собі у вигляді всеукраїнської універсальної імперської політики...

3. Про перехід "від хутора до метрополя", писав він у своїх останніх статтях. Це мала бути, на його думку, політика в перспективі, а не питання сьогоднішнього дня. Здійснення її мало бути попереджене внутрішнім національним українським самоутвердженням у цьому напрямі. Окрім того в своїх творах він з'ясовував т. зв. "генеральні лінії" (сили), що діяли і діють супроти України.

4. Стверджив природній напрям руху життєвих сил нації, її експансію (на південь і півд. схід).

⁴ Ю. Липа. Бій за українську літературу. Варшава, 1935 та інші літературознавчі твори.

⁵ Ю. Липа: "Українська Дoba". Варшава. 1936; "Українська Рaca". Варшава, 1937 та інші того роду твори.

5. Накреслив програму діяння для нації на довшу мету.

6. Витворив новий "Всеукраїнський світогляд", тобто систему думок, що протиставилися довколишньому занепадові українства, зміцнювали його духово-фізично в боротьбі з ворожими силами, та креслив перспективи...

Ю. Липа своєю поставою й творчістю діяв оживлююче, не дивлячись на ніби "утопійність" його гасел і діяльності. Його вплив і значення для нації, помимо обмеженого, а то й підпільного, засяту діяння в ті часи, можна б прирівняти до впливу творчості Т. Шевченка, що створив українську націю, до діяльності М. Грушевського, що підвів наукові й політично-державні підвалини під українство, а Ю. Липа, основуючись на здобутках славних попередників, стверджив істоту українства і його історичне призначення, накреслив плян діяльності для української нації на століття вперед.

Але ця майже пророча діяльність Ю. Липи, жаль, спинилась з його смертю в серпні 1944 р. з рук московських більшовиків, які стреміли до цього і знали що вони роблять. Тому його творчість, що так раптово обірвалась у менті розцвіту, слід пізнати не тільки з того, що він зробив, але і з його задумів, з недовершеного, з методики його мислення й діяння.

На стикуванні довідалися про смерть Ю. Липи досить пізно. Звістка про це дійшла до нас щойно в половині 1946 р. У біжучому, 1966-му році, ми наємо двадцять літ від того часу.

Особи, що знали Ю. Липу, були обізнані з його творчістю, відклинулися на цю сумну вістку передовсім різними спогадами про покійного мислителя. Появилось у тодішній пресі також кілька розвідок про його життя й творчість, бо за життя Ю. Липи, поза полеміками й рецензіями, їх було обмаль.

Пригадаю деякі з них.

Борковський Роман. Основні ідеї Драгоманова, Липинського, Донцова і Липи. "Студентські Вісти", Мюнхен, чч. 4-5, 1947.

Грицай Остап. Юрій Липа. Рубан. Новеля (1946), 8°, 78 ст. (Рецензія). "Альманах МУР-у". "Прометей". Новий Ульм, ч. 1, 1946.

Ікаренко Ор. Легенда і дійсність (15 хвилин з Юрієм Липою). Спомин. "Студентська Думка". Августбург, ч. 2, 1946.

Косач Юрій. Юрій Липа. Організатор українського почуття. "Українське Слово". Регенсбург, ч. 17, від 15 жовтня 1946.

Косач Юрій. Юрій Липа (до дворіччя смерті). "Час", ч. 34, 1946. Фюрт.

Косач Юрій. Українська література і Юрій Липа. "Час", ч. 50. Фюрт. 1946.

Косач Юрій. Юрій Липа (п'ятиліття загибелі). "Українські Вісти", ч. 66. Новий Ульм. 1949. "Українські Вісти", ч. 66, Новий Ульм. 1949, та інші статті й причинки.

Були також перевидані й деякі твори Ю. Липи, жаль, досить недбало, головно через скітальчі

умови життя, наприклад, "Рубан" та "Кіннотчик" у 1946 році.

У тому числі й автор цих рядків, як колись близька до Ю. Липи людина та тодішній секретар "Українських Науково-Дослідчих Інститутів", опублікував кілька причинок на цю тему.

Одночасно заходами "Українського Чорноморського Інституту" була видана утретє "Чорноморська Доктрина" Ю. Липи, Майнц-Кастель (Женева) 1947, з передмовою Л. Биковського. Вона вийшла в світ у скромному циклостилевому виданні, накладом тільки біля 100 примірників.

Окрім того, стараннями "Українського Суходолового Інституту", у серії його видань під ч. 15, був виданий збірник присвячений Ю. Липі: "Юрій Липа, 1900—1944". Збірник І. Майнц-Кастель (Женева), 1947, 49 ст. + 21 ілюстр., розміром 31x22 см. У ньому взяли участь кільканадцять авторів своїми оригінальними причинками й передруками з інших часописів. То були:

Юрій Липа. Символ Чорного моря (передрук). Стор. V.

Л. Биковський. Апостол Новітнього Українства (Юрій Липа). Стор. 5.

М. Колосенко. З передмови до новелі "Рубан". Авгсбург, 1946 (передр.). Стор. 6.

О. Грицай. Юрій Липа ("Рубан"). Рецензія. Передр.). Стор. 7.

Ю. Косач. Юрій Липа (до дворіччя смерти. Передр.). Стор. 7.

Євг. Маланюк. Юрій Липа — поет. Стор. 9.

Ю. Косач. Українська література і Ю. Липа (Передр.). Стор. 15.

Ю. Рудич (Євг. Архипенко). Юрій Липа й роздовідна справа. (Жмуток спогадів). Стор. 18.

Ор. Ікаренко. Легенда й дійсність. 15 хвилин з Юрієм Липою. Спомин. (Передр.). Стор. 18.

Ю. Косач. Юрій Липа організатор українського почуття (Передр.). Стор. 20.

Р. Борковський. Основні ідеї Драгоманова, Липинського, Донцова і Липи. (Передр.). Стор. 24.

О. Несич (С. Парфанович). Чарівна поява (Юрій Липа). Стор. 29.

Л. Биковський. До проблематики життя й творчості Ю. Липи. Стор. 31.

Л. Биковський. Матеріали до бібліографії творів Ю. Липи за час з 1917 по 1948 рік. Стор. 36.

З поважніших рецензій, що доповнювали цю публікацію слід згадати рецензію В. Дорошенка в "Українських Бібліологічних Вістях" (ч. I. Стор. 61. УВАН. Авгсбург, 1948).

Збірник, хоч і багато ілюстрований, також був виданий велико скромно, циклостилево, накладом тільки у 50 прим. Тепер це велика бібліографічна рідкість. Він був виданий жертвою коштом проф. д-ра П. Курінного, за посередництвом "Товариства Прихильників УВАН".

З того збірника була зроблена відбитка з двох статтів Л. Биковського під спільним заголовком — "До проблематики життя й творчості Юрій Липи"

(Майнц-Кастель. 1948. "Укр. Суходоловий Інститут", ч. 19, розм. 31x21 см. + 8 ілюстрацій, також на циклостилі, накладом біля 50 прим.).

Л. Биковський у цій брошуру порушив справу організації вивчення постатті Ю. Липи та його літературної й публіцистичної спадщини. Були накреслені такі етапи у цій праці: 1. Усталення якнайповнішого життепису Ю. Липи; 2. Усталення бібліографії його творів; 3. Створення монографії про нього та його творчість; 4. Видання повного зібрання його творів; 5. Ці заходи мали уможливити пізнання в ширшому засязі його ідей-думок і популяризувати їх серед ширших верств українського громадянства, бо до того часу про них знали лише обмежені кола прихильників і співзвучних йому діячів. Усі ці заходи мали сприяти втіленню їх у життя.

Додатково в тій цілі була видана, нормальним друком, інформаційна брошура Л. Биковського — "Апостол Новітнього Українства" (Юрій Липа). Майнц-Кастель (Жеуева). Друге вид. Серпень 1946. 8°, 8 стор., в серії видань "Укр. Морського Інституту", ч. 42, накладом у 1,000 прим. Заголовок розкриває її зміст.

Але розпочаті того роду заходи на скитальщині в напрямі пізнання життя й творчості Ю. Липи від 1946 року скоро (коло 1949 р.) припинились через роз'їзд й розпорощення скитальців з Німеччини й Австрії по всьому світі.

Пройшли роки акліматизації новоприхід'ків по різних, передовсім заокеанських країнах. Українська еміграція по місцях її нового поселення почала жити новим, упорядкованим життям. Через боротьбу за існування, добробут, а також і з інших причин, поволі поточні й другорядні проблеми заполонили увагу більшості емігрантів. Головні ж проблеми, із за яких ніби то вони подалися на еміграцію, згадані "липівські" проблеми всеукраїнського характеру, проблеми великороджавні, проблеми "на дальшу мету", якось затъмарилися... Ці ідеї по давньому плекала здавалось лише горстка ізгоїв.

Того роду стан національно-державної пасивності, або втоми, серед більшості українських емігрантів запанував у той час, коли по всьому світі, у прискіпченому темпі, відбували великі зміни, із щораз то новими "генеральними лініями", з новим укладом сил і "грачів", як колись писав Ю. Липа.

По відношенню до України, та й українства в цілому, становище, порівняно з попередніми часами, значно ускладнилося і набрало навіть подекуди несприятливих для нас виглядів.

Але, звичайно, ці давні й нові "генеральні лінії-ідеї", далекодумчі задуми та ворожі нашій нації заходи, розвиваються все ж таки поволі. Вони виразніше формулюються в публікаціях, різних виступах та в сприятливих ім принагідних історичних обставинах.

Очевидно, на ці задуми й дії нарощують і протидії, із супротивною їм ідеологією. Українство також організується, міцнішає, самоутверджується, зискує собі прихильників та спільників. Воно щораз то

більше також усвідомлює згадану загрозу своїому існуванню й суцільноті нації. Українство чинить опір і активно виступає на чужині й по всьому т. зв. "українському життєвому просторі", на який зазіхають згадані менші й більші потуги, зокрема т. зв. "вибрані народи".

Не можемо тут говорити про стан свідомості й розвій цих думок та дій у напрямі українського національно-державного самоутвердження в нашій метрополії, т. зв. УССР. Зате на еміграції спостерігаємо, на фоні згаданого невідрядного стану, щораз то більше проявів і заходів серед думаючої і державно-діяльної частини української нації в розпорощенню. Приміром, згадаймо про організуючі націю останні величні святкування шевченківських роковин у Канаді (1961) та США (1964). Тепер на черві маємо, у біжучому 1966 р. ряд ювілеїв: 40-ліття від часу трагічної смерти Гол. Отамана Симона Петлюри, святкування подвійного ювілею — 50-річчя з дня смерті та 110-ліття з дня народження Великого Каменяра — Івана Франка. У цьому ж році сповняється століття з дня народження найвизначнішого вченого й діяча, творця новітньої української держави — акад. Михайла Грушевського. Усі ці ювілеї йдуть у парі з вивченням і усвідомленням собі думок ювілятів, їхніх чинів та заповітів. Останньо довідуємося з преси про скликання в листопаді 1967 року в Нью-Йорку — Світового Конгресу Вільних Українців.

Зрозуміло, що в цій наростиючій системі несвідомої та свідомої самооборонної протидії, самоутвердження, консолідації нації, щораз то більше проходиться також і зацікавлення постятею, думками та чинами, усією спадщиною Юрія Липи — "організатора української нації" (Ю. Косач)... До путеводних ідей, що їх голосив цей визначний ВСЕУКРАЇНЕЦЬ. Отже ми є свідками і учасниками відновлення "липознавчих" заходів, що перервались у кінці 1940-их рр.

У цьому русі, за традицією та збіgom обставин, мені довелось взяти також скромну участь не тільки в характері "спогадописця", але й "липознавця". При тому було нав'язано до колишніх липознавчих заходів, започаткованих ще на скитальщині з 1946 року.

Від 1949 року починаючи, багатьом емігрантським авторам удалося опубліковувати на чужині, найбільше в США та Канаді, кільканадцять причинків та спогадів у пресі та енциклопедіях, про життя, творчість і діяльність Ю. Липи. Мені відомі такі з них.

У. Самчук. Юрій Липа. Поет і лікар. "Свобода", ч. 248, 1949.

Л. Биковський. Юрій Липа (1900—1944). "Свобода", ч. 303, 1950.

М. Струтинська. Про Юрія Липу. "Обрії", ч. 5/6. Нью-Йорк. Жовтень, 1951.

Л. Биковський. Спадщина по Юрію Липі. "Літ.-Наук. Збірник" УВАН, Нью-Йорк. 1952, кн. I, стор. 298—300.

Л. Биковський. Юрій Іванович Липа (Життєпис: ні доповнення). "Нові Дні", ч. 30, стор. 12—16. 1952.

М. Сидор. Від Видавництва. Передмова до ви-

дання: Юрій Липа. Призначення України. 2-ге вид. Нью-Йорк. 1953, стор. 2.

М. Мухин. Ясноволосий Юрій (Спогад). "Київ", кн. I, стор. 41—47. Філадельфія. 1953.

Остап Малюк: Спомин про Юрія Липу. "Київ", кн. II, стор. 89—96. Філадельфія. 1953.

М. Мухин. Матеріали (зауваження до реєстру друкованих у "Збірнику" творів Юрія Липи). "Київ", кн. III, стор. 160—161. Філадельфія. 1953.

О. Теребус. До бібліографії Ю. Липи. "Київ", кн. V, стор. 237—239. Філадельфія. 1953.

Дм. Бучинський. Юрій Липа — християнин і патріот. "Свобода", ч. 215, 1954.

Л. Биковський. Публістика Юрія Липи (Спогади-твори-заяваги). "Розбудова Держави", ч. 1 (16), стор. 57—58 та ч. 2 (17), стор. 115—121. Денвер. 1955.

Л. Биковський. З листування Юрія Липи. "Визвольний Шлях", II, стор. 221—222. Лондон. 1950.

Є. Онацький. Липа Іван. "Укр. Мала Енц.", кн. VII, стор. 830, Буенос-Айрес. 1960.

Є. Онацький. Липа Юрій. "Укр. Мала Енц", кн. VII, стор. 830. Буенос-Айрес. 1960

Липа Іван. "Енц. Українознавства", т. 4, стор. 1291. Мюнхен. 1962.

George Lypa. Ukraine. A concise Enc., vol. I, p. 1061. Toronto. 1963.

Б. Данилевич. Іван Липа.. У століття народження. "Овид", ч. 1, стор. 27—29, Чікаго. 1965.

Є. Онацький. Тарасівці. "Укр. Мала Енц.", кн. XV, стор. 1878—1879. Буенос-Айрес. 1966.

Позатим, оскільки нам відомо, у рукописах є кілька причинків різних авторів. У тому числі:

Л. Биковський. Галина Липова (Життя й творчість). Нью-Йорк, від 1951, розм. 28x21, біля 5 стор.

Окрім згаданих причинкових зусиль в царині "липознавства" в пресі та енциклопедіях, робилися заходи й видавничого характеру.

На початку 1950-их рр. Юрій Тищенко (Сірий), письменник, видавець і колишній особистий секретар проф. М. Грушевського, після того як він розійшовся з УВАН у США у справі поглядів на організацію видавничої діяльності УВАН, заснував у Нью-Йорку, на спілку з колишнім друкарем А. Білоусом "Українське Видавництво, Ю. Тищенко та А. Білоус", з книгарнею при ньому. У програмі видавничої діяльності Товариства було видання в кількох томах "Повного зібрання творів Ю. Липи". У цій справі Ю. Тищенко порозумівався з автором цих рядків. Але у зв'язку з хворобою та смертю Ю. Тищенка 23 листопада 1953, цей задум не був здійснений.

Книгарня "Говерля" в Нью-Йорку, в особі її рухливого керівника д-ра М. Сидора-Чарторийського, поставила собі ціль передруковувати низку творів визначніших українських мислителів "щоби уберегти їх від забуття й спопуляризувати серед українського громадянства на еміграції". У цій серії "Говерля" фотографічно перевидала три твори Ю. Липи: "Призначення України" (1953 р.), "Розподіл Росії" (1954 р.) та "Ліки під ногами" (1955). "Чорноморської

доктрини" Ю. Липи з 1940, 42 або 1947 рр. книгарня не спромоглася перевидати у подібний спосіб, тому що вона була виконана первісно циклостилево, а поновне видання її нормальним друком вимагало більших коштів. Тому д-р М. Сидір-Чарторийський тільки заохочував інших до виконання цієї праці, уважаючи, що перевидати треба без ніяких змін. Зате пок. проф. В. Дубровський, історик, знавець чорноморського простору й туркознавець, радив цей твір Ю. Липи перевидати з його коментарями.

У 1955 році видавництво "Україна" в Детройті, США, заходилося й перевидало більший прозовий твір Ю. Липи: "Нотатник. Новелі". Томи 1, 2 і 3. (2-ге вид., Детройт. 1955).

Слідом за цим видавництво "Українець" в Парижі перевидало, користаючи з примірника в книгозбирні Наукового Осередку НТШ в Сарселі, у 1957 році, під редакцією Дмитра Штокала інший прозовий твір Ю. Липи — "Козаки в Москвії". Роман з XVII ст. Париж. 1957 (Третє вид.).

Пізніше в деяких колах українського громадянства у Філадельфії, цьому поважному осередку української еміграції в США, організувалася ініціативна група з проф. Іваном Коровицьким у проводі. Вони задумали також видати повне зібрання творів Юрія Липи. Знайшли охочих фінансувати цей задум. Але організатори опинились перед неможливістю зібрати всі твори Ю. Липи. Річ у тому, що поза окремими творами, які були опубліковані у вигляді книг, брошур, збірників, значна частина Липиних дрібних творів (віршів, драм, прози, з ділянки театру, публіцистики, полеміки, рецензій, заміток, статтів, різних причинків і т. п.) розпорощена по часописах, календарях, збірниках в кількох країнах. Значна частина з того тепер недоступна, а в книгоzбірнях т. зв. "вільного світу" їх майже немає. Тому цей шляхетний почин не міг здійснитися. Окрім того, оскільки мені відомо, один з видавців-фінансістів помер, а другий відмовився. Отже не тільки організаційно-видавчика, але й фінансова проблема видання творів Ю. Липи в Філадельфії лишилася не розв'язаною.

Далі, на початку 1960-их рр., справою видання, на цей раз тільки поезій Ю. Липи, зацікавилися деякі кола українського громадянства в Торонто, теж значному осередкові української еміграції, на цей раз у Канаді. Д-р Богдан Стебельський, редактор часопису "Гомін України", повідомив автора цих рядків, що має видавця на збірник поезій Ю. Липи і пропонував йому редакційно зайнятися цією справою.

Врешті, у 1964 році гурток молодих українських істориків, на чолі з доктором Любомиром Винарем, започаткував в Боулдері-Денвері, Колорадо, під фірмою "Зарева", видавання квартальника "Український Історик". Згодом на цій основі заснувалося Українське Історичне Товариство. Воно перебрало часопис і має на увазі видавати також і твори з царини української історії та різні бібліографії. Ці кола мали зрозуміння й для творчості Ю. Липи. Редактор "Українського Історика" запропонував авторові цих рядків давати відповідні матеріали для ча-

сопису, з розрахунком, щоб у майже кожному числі було там щось про Ю. Липу.

Ідучи назустріч цим задумам я опублікував перевірений і доповнений життєпис Ю. Липи, з поданням відповідної про це літератури (Див. "Укр. Історик", чч. 2-3, 4 за 1964 та чч. 5-6 за 1965 рр.). Була думка зробити з того матеріалу відбитку, але з переносом часопису з Чікаго до Мюнхену із-за різних причин цього не вдалося здійснити.

У наступних числах "Укр. Історика" передбачається розпочати друк т. зв. "Липіади", тобто збірки дрібних, але важливих відомостей і творів про життя і творчість Ю. Липи. Досі зібрано для того кілька-надцять творів таких авторів: Іл. Косенка, д-ра Іларіона, д-ра В. Безушка, В. Дорошенка, інж. Л. Биковського, д-ра М. Прокопа, М. Куниці, П. Силенка, проф. д-ра В. Тимошенка, проф. д-ра В. Кисілевського, д-ра М. Антоновича та інших.

Одночасно, дбаючи про дальнє опрацювання "липознавства", редакція "Укр. Історика" запропонувала інж. Л. Биковському укласти "Бібліографію творів Ю. Липи". Він погодився й розпочав цю працю. Показник обійтиме твори Ю. Липи за час від 1917 до 1948 рр. Має бути укладений методою "бібліографічної документації". Окрім сухо бібліографічних описів, на підставі здебільшого оригіналів, мають бути додані до багатьох позицій: зміст твору, передмови, післяслова, критики, рецензії, відгуки та різні примітки. Текст буде ілюстрований відбитками з титульних сторінок творів виданих книжками, брошурами й збірниками. Над цим власне упорядчик наполегливо нині працює з наміром закінчити свою працю десь у 1967 році. У цій кропіткій праці користє він з широкої і зичливої допомоги різних осіб та установ, що мають окремі, рідкісні тепер, твори Ю. Липи, випозичають їх або надсилають упорядникові відомості про них. Отже праця буде збірною, інша справа, що, мабуть, не пощастиТЬ її виконати досконало через брак відомостей про деякі твори Ю. Липи.

Після видруковання згаданого показника творів Ю. Липи на сторінках "Укр. Історика" з нього проектується зробити відбитку. До неї додається передрук життєпису. До того біо-бібліографічного матеріалу має бути уложена відповідна передмова літературознавця з додатком ілюстрацій. У такому вигляді публікація має бути видана в серії монографій Українського Історичного Товариства.

Останньо довідуємося з листування й преси, що Українське Лікарське Товариство запропонувало при кінці 1965 р. відомому українському письменникові інж. Євгеніві Маланюкові зібрати й зредагувати збірник поезій Ю. Липи. Він пристав на це й приступив до праці.

Оскільки нам відомо, інж. Євг. Маланюк зібрав уже майже всі поетичні твори Ю. Липи. Деякі, ще бракуючі йому, він замовив у книгоховищах, де вони зберігаються. У листі від 3 травня б. р. до автора цих рядків інж. Євг. Маланюк повідомив, що частина матеріалу вже навіть відлана до друку. Отже спо-

діваємось, що найдалі при кінці 1966 або на початку 1967 року, в додатку до вже перевиданих вищезгаданих прозових, публіцистичних і лікарських творів, з'явиться друком цей перший повний збірник поетичних творів Ю. Липи, коштом Українського Лікарського Товариства.

Звичайно, заповіджене видання поезій Ю. Липи не розв'язує питання опубліковання й інших, або всіх його творів. Але справа очевидно рушила, як то кажуть, з місця. Тепер ми більші до "Повного видання творів Ю. Липи", ніж 15 літ тому, коли уперше цей задум започаткував був Ю. Тищенко в Нью-Йорку.

Тепер громадянство дістане, врешті, до рук твори мислителя. Воно зможе ознайомитись з ними, вивчати їх. Це сприятиме проясненню або зміні світогляду багатьох і українська громадсько-політична думка із сучасних манівців, може, скерується на притаманний її національний великороджавний шлях, на-креслений ще 25—30 літ тому цим визначним мислителем. Такий творчий процес на еміграції міг би згодом перекинутися і в Україну, з усіма випливаючими з того наслідками.

Але це вже царина не науково-дослідничі міркуван, або публіцистичних вправ, а політики.

«Матка Боска Ченстоховська»

У зв'язку з тисячоліттям християнства в Польщі, газета "Голос Лемківщини" (Йонкерс, США, ч. 6 (31. червень 1966 р.) подає довідку про "Матку Боску Ченстоховську". Сподіваємось, що ця довідка буде цікава нашим читачам, тому передруковуємо її тут повністю. РЕД.

Поляки в цілому світі гучно відзначають цього року 1000-літню річницю приняття християнства у Польщі. Як у самій Польщі, так і в усіх тих країнах, де проживає польська еміграція, відбуваються різні імпрези, на яких відзначають цю річницю.

З тої нагоди польські газети, в краю і на еміграції, широко розписуються про цей тисячолітній ювілей запровадження християнства у Польщі, вихвлюючись при тому, як то поляки, принявши самі християнство, пізніше "ширили" його на Сході, тобто в Україні, та як то вони "боронили" західні християнські народи перед диким Сходом... Ми з історії добре знаємо, що поляки не "ширили" християнства на Сході тільки хотіли перевести на польський католицизм український народ, що їм, зрештою, не вдалося, та що християнську Європу боронив перед диким Сходом, не польський, а український народ, спершу наші князі, а пізніше наше славне козацтво.

Як писали польські та чужинецькі газети, найбільші вроčистості пов'язані з 1000-річчям заведення християнства у Польщі, відбулися 3 травня в польському місті Ченстохові, де на Ясній горі, примас польської католицької церкви, кардинал Стефан Вишньовський, відслужжив ювілейну відпраvu, перед образом чудотворної Матки Боскої, як поляки називають, "Ченстоховської". У великій американській газеті "Нью Йорк Тайм", що виходить у Нью Йорку, була надрукована велика кореспонденція про це святкування в Ченстохові та поміщена знімка як кард. Вишньовські проповідує, а над ним висить цей чудотворний образ Матері Божої "Ченстоховської".

Це, що поляки називають цей образ чудотворною Матір'ю Божою "Ченстоховською" — є явною неправдою. Ця ікона була колись дорогоцінним скарбом і прикрасою української церкви, і до неї в давнині молилися українські князі, бояри і дружинники, коли вибиралися у воєнні походи в обороні християнської України та на захист християнської Європи.

«Матка Боска Ченстоховська»

Ця чудотворна ікона Матері Божої була найперше власністю української Церкви і українського народу, та найдовше находилася в церкві у старинному українському місті Белзі, на Холмщині, від чого й було її названо чудотворною іконою Белзької Матері Божої. Щойно пізніше, 1376 р., поляки загарбали цю ікону, і з Белза вивезли її до Ченстохова та назвали її Маткою Боскою "Ченстоховською".

Тут ми розкажемо, як це сталося.

Історія цієї ікони дуже давня, і повита серпанком легенд та народних переказів. За найпоширенішим та прийнятим народами переказом, ікону цю мав був намалювати св. євангелист Дука на плиті стола в домі св. Родини. У 5-му столітті ця ікона потрапила до рук візантійської цісаревої Евдоксії, і вона привезла її з Єрусалиму до Царгороду. У часі іконоборської ересі згадану ікону мала перевезти з Царгороду до Ефесу цісарева Ірина й там заховати її перед знищеннем. І щойно коротко перед від'їздом до Києва ціsarівни Анни, пізнішої дружини князя Володимира Великого, ікону привезено знову до Царгороду й передано Анні, як "Провідницю в дорозі".

В Україні цю ікону приміщено в одній з київських церков. Коли ж на Україну почали нападати татари, і Київ, та київські церкви були в постійній небезпеці, цю ікону у 1270 р. вивіз з Києва князь Лев Данилович, і щоб зберегти перед знищеннем, примістив її у церкві в добре укріпленому тоді княжому городі Белзі, на Холмщині.

З того часу ця ікона залишалася на українських землях і в українських руках ще понад сто років. Десятки чудесних уздоровлень і порятунків вславили згадану ікону, а найбільше чудо мало статися десь біля 1370 р., коли великий татарський загін підступив під Белз і пробував узяти твердиню штурмом. Тоді на мури фортеці, згідно з переказом, винесено чудотворну ікону, а заслонюючись нею, гурт манахів на чолі з ігуменом, почали похід уздовж мурів. Сотні стріл посивались на перехожих, але нікого не вбили, тільки зранили лице Матері Божої, а з цих ран попливла кров. Тоді, згідно з переказом, нагло настала темінь, татари попали у велику паніку

й невідомо від чого багато їх померло. Белзька твердина була врятована.

Як за договором, укладеним між польським і угорським королями, по смерті польського короля Казимира, володарем Польщі став угорський король Людвік, Галичину було вилучено з границь польського королівства й прилучено безпосередньо до Угорщини. Намісником угорського короля в Галичині став споріднений з угорською королівською родиною шлезький князь Володислав з Ополя. Цей убогий шлезький князик, який майже не мав своїх власних посілостей, ставши з ласки Людвіка володарем багатої Галичини, — правив нею, як абсолютний монарх і тягнув з народу, як лише міг. Коли ж у 1376 р. виступили з претенсіями до галицьких земель два литовські князі — Кейстут і Любарт — та розпочали воєнний похід, Володислав, відступаючи перед наступом литовців, забрав зі собою ікону Матері Божої. Боротьба продовжувалася і згадана ікона мандривала по Галичині з місця на місце, всюди там, де переходив зі своїм військом Володислав. А через те в багатьох місцевостях Галичини, зокрема Белчині, глибоко закорінився культ почитання Матері Божої

Белзької, і майже всюди там по місцевих церквах, а то й окремих капличках, можна було зустріти і в пізніші віки, аж до наших часів, ікони-копії Матері Божої з Белза.

Хоч пізніше литовські князі відступили з Галичини й на короткий час Володислав Опольський знova повернувся до Белза, то чудотворна ікона туди вже більше не повернулася. Куди вона помандрувала й де переховувалася — невідомо. Появляється вона щойно в 1384 році (деякі дослідники припускають дату 1382 р.) в Ченстохові.

Перейшовши з Галичини на свої нові володіння — землі велюнську, куявську і добринську, Володислав Опольський засновує в місцевості Ченстохова на т. зв. Ясній Горі монастир, до якого спроваджує монахів Чину св. Павла, або, як ще їх звали, — оо. Павлінів, з Угорщини. Із заснуванням монастиря Володислав передав Павлінам теж чималенький грошовий фонд, який, без сумніву награбував і вивіз із Галичини, а завдяки чому вже в короткому часі постає на Ясній Горі гарна, в готицькому стилі збудована, каплиця і в ній приміщено чудотворну ікону.

Петро ВОЛИНЯК

Несходима вздовж, ушир і вглиб...

Продовження

Після відвідин туристичної бази коло Норд-Бею, виїздимо далі. Ночувати маємо в «центрі золота й заліза» — Кіркленд Лейку. Маємо проїхати іще яких 155—160 миль.

Дорога гарна, іде то понад рікою, то понад озером. День чудовий: сонце, тепло, з обох боків шляху яскрава зелень. Сют-тут показується між деревами плесо ріки чи озера. Настрій бадьюрий. Коло п'ятої години наш «хорт» зупиняється коло найкращого готелю — «Парк Лайн». Заходимо. Пан Венн роздає کлючі до кімнат. Я не кваплюсь і мені дістаеться кімната для мене самого. Тішусь, бо тоді можна думати, щось написати, бодай листівки, нікому не заважаєш і тобі ніхто.

Умиваюсь, переодягаюсь і йду на вечерю. Майже всі редактори вже тут. Гостить нас Торговельна Палата міста. Перед вечерею випивка, за канадською звичкою: навстоїчки чи «надходячки», хто що хоче і скільки хоче. Беру собі «викрутку» і спостерігаю людей. Наші господарі відмінні від усіх, що я бачив за всі три подорожі по Онтаріо. Відчувається якася «інша раса»: простіша й ширіша поведінка. Голова Торговельної Палати — хорват Йосип Мавринець, що розмовляє добре не лише по-хорватському, а й по-українському. Голову міста заступає тепер Едвард Гаврот, поляк, що краще розмовляє по-українському, ніж по-польському. Справжніми англосаксами між нашими господарями, здається, є священик і видавець щоденника «Нортен Дейлі Ньюз» п. Батлер.

Почався офіційний обід. Спостерігаю далі. Цікава річ: усі місцеві люди тримають виделку в правій руці. Наші, себто редактори — мішано, хто в правій, хто в лівій. Між нами кілька мадярів, усі вони їдять лівою. Між ними три мадярки і всі три не курять, а просто смалять.

По обіді — промови, але короткі, стислі: від Торговельної Палати, від міста і від нас. Від нас гарно і дуже змістово промовляв наш голова д-р Йосип Кіршбам, колишній словацький дипломат, що краще розмовляє французькою мовою, ніж англійською. Усі місцеві горді з того, що вони теж належать до «третьої сили» в Канаді, себто до «етнічних груп». Та їх тут не звуть «етнічними групами», а просто «европейцями». Англійців тут мало. Коли я запитав одного «айриша» (ірландця), скільки їх є в так званій англосакській групі, то він ображено сказав:

— Що то значить «англосакси»? Нас, ірляндців, чогось зараховують до англосаксів. А чи ви знаєте, що в так званій англосакській групі у районі Кіркленд Лейку англійців є лише яких 15%, а решта ірляндці? Англійці не дуже то люблять працювати в шахтах...

Офіційно рахується в Кіркленд Лейку англосаксів 47%, французів — 31%, а решта 22 відсотки — «европейці»: українці, поляки, румуни, балканські народи, греки тощо.

У першій четверті 20-го століття Кіркленд Лейк був чи не найбільшим золотопромисловим центром

континенту. Тепер золота все меншає й меншає, остання діюча шахта скоро закриється також — запаси вичерпано. І місто на цьому тратить: кілька років тому воно мало 24,000 населення, сьогодні лише 17,500. Це зменшення населення позначилось буквально на всьому: місто запущене, погані хідники, якісь нечепурні хатки, убога зелень. Саме місто на горбках і коли йдете вулицею, то все сподіваєтесь: ось за тим перекатом відкриється щось нове, цікаве, приемне... Та дійшовши до горбика, бачите ті самі сірі запущені будинки, а далі такий самий горбик, який теж обіцяє щось «нове, цікаве»... Тому, коли по вечери А. Стебельська, В. Королишина, подружжя Левицьких і я вийшли, щоб оглянути місто, ішли все вгору та вгору, потім повернули ліворуч і теж ішли «он до того горбика», я вирішив повернутися й піти в кіно: скористаю з нагоди, бо в Торонто я не маю часу й на це. Коли ми проходили повз кінотеатр, то один колега звернув мені увагу на фільм: «Ви не бачили? Добрий фільм, він навіть нагороджений на якомусь конкурсі».

Гарна величезна заля. Глядачів яких три десятки. Щодо фільму, то я хіба можу сказати: «Боже май, Боже! І що то за жюрі було, що ще й нагороду признало йому?» Назви таких фільмів не пам'ятаються. Зміст: молода, середньої вгодованості жінка має трудний обов'язок: закохуватись у чоловіків. Точніше сказавши, усіх їх хотіти. Потім іще вона має звичку виходити за чоловіків заміж, себто продаватися їм формально. Усе це ніби не таке вже й неприємне — буває й такий фах! А кожна праця, якщо вона виконана, добре, може бути темою мистецького твору. Та біда в тім, що режисер примусив героїню ще й «страждати». Знаєте, чоловік весь час у роз'їздах і ця, вибачте, добре

відгодована ялівка не має змоги виконувати своїх професійних обов'язків. А без праці людина перестає бути нормальню — вона починає страждати, а потім і «психувати». І от вона йде з кімнати в кімнату, грюкає дверима, розбиває дзеркала, зриває занависи, дуже вправно б'є посуд, перевертася меблі, врешті, охоплена вся нестерпним бажанням виконувати свої професійні обов'язки, люто падає на ліжко, піднімає своє добре змайстровані ніжки і гамселить ними по стіні, б'є кулаками по подушці, жмакає простирадло... І тут режисер робить «мистецький винахід»: показує художній деталь (очевидно, щоб показати глядачеві глибокі душевні переживання героїні!) — оголює гарні білі кавунини, вчеплені героїні природою на її грудній клітці!. Треба признати, що «кавунини» були чудового гатунку, вчеплені майстерно — високо... Це справжнє новаторство в кіномистецтві, за яке треба фільм нагородити...

Усе це, оце «душевне страждання», тягнеться безконечно довго: посуду і меблів зужито величезну кількість. Кінчилося тим, що її «перше кохання», такий собі «моральний тип», її назад не приймає. Героїня стоїть на мосту й дивиться йому вслід. Тут вона теж «страждає». Але оскільки на мосту нема ні посуду, ні меблів, то фінал фільму вийшов не переконливий: глядач не вірить, що героїня страждає.

Цей «мистецький твір» легко продовжити: очевидно, героїня вернулась додому, і, якщо не закохалась поки іще дійшла до хати, то це сталося другого ранку. І фільм можна починати знову. Треба лише придбати чимало нових меблів і посуду, щоб було на чому показати «глибокі душевні страждання героїні».

Кіркленд Лейк. Головна вулиця.

І мені стало шкода кірклендлеїців. Люди гарні, роботящі, присміні, а в них же ні театр, ні, мабуть, і доброго фільму нема. Але Кіркленд Лейк дає великі можливості для освіти. Уявіть собі, що на 17 з лишиним тисяч мешканців є 12 народніх шкіл (6 державних і 6 «сепаратних»), дві середні школи, у яких цього року вчиться 1739 учнів. А від 1962 року тут діє ще й Північно-Онтарийський технологічний інститут, у якому сьогодні навчається 120 студентів, а коли він незабаром перейде в новий будинок, то буде мати 500 студентів. Усе це мають бути висококваліфіковані інженери, які в нас мали називу: «інженери вузької кваліфікації». Інженерів широкої кваліфікації у Канаді готовують університети. Це основні технічні кадри, які керують всіма ділянками високорозвиненої промисловості і взагалі народного господарства Канади. На них базується добробут Канади. Треба пригадати, що технічна освіта в Канаді стоїть високо: технічних шкіл багато, але цих основних технічних кадрів завжди бракує, бо промисловість і господарство їх потребує багато, а чимало з них виїздить

до США, де вони завжди дістають краще плачену працю, ніж у Канаді.

Є ще в Кіркленд Лейку і школа для недорозвинених дітей, яка заснована в 1947 році жертвеною працею добровільців, які хотіть помогти своїм покривдженням природою співгromадянам. До речі, оці «жертвенні добровільці» в Канаді відограють величезну роль. Є в Кіркленд Лейку іще одна така установа: відпочинковий табір для дітей-калік. Це теж наслідок праці «добровільців» — там усі працюють безплатно. Це гордість Кіркленд Лейку — один з найкращих таких таборів у Канаді. Про цього з гордістю говорив мені один з управи Торговельної Палати, власник тартаків, А. Кокотов, до речі, земляк, що виїхав із Сум у 1923 році. Табір розташований за 15 миль від міста. Ми його оглядали. Він робить прекрасне враження. Нам показали все, крім дітей, які саме тоді мали відпочинок.

Дуже добре в Кіркленд Лейку поставлена й медична обслуга. Тут є взірцева лікарня на 162 ліжка. Хворих обслуговує 21 лікар і 239 осіб молодшого медичного персоналу.

Редактори оглядають відпочинкову оселю для дітей-калік

Я так детально описую освітні й лікувальні за-клади, щоб на прикладі, здавалося б, занедбаного сірого Кіркленд Лейку показати, як у «капіталістичній» Канаді дбається про людину. Я знаю Україну, я знаю інші частини так званого СРСР. Що таке в нас населений пункт на 17 тисяч осіб? В Україні є села, що мають до тридцяти тисяч мешканців! Де ви в них знайдете такі освітні можливості і таку медичну обслугу? Якщо б наші канадські комуністи знайшли щось подібне в українсько-му селищі з кількістю до 20—30 тисяч населення, то можуть мене завезти в Кіркленд Лейк і відрубати мені голову під будинком міської ради! Або іще гірше: примусити мене цілий вік оглядати прем'йовані фільми, у яких гарно збудовані жінки «душевно страждають» від невиконання своїх професійних обов'язків і виявляють це страждання биттям посуду та меблів і жмаканням простирадел...

Другого дня після сніданку їдемо оглядати шахту «Адамс Майн». Шахта належить великій американській компанії «Джонс енд Лафлін Стіл Корпорейшен», яка має великі сталеварні в Клівланді і в Пітсбурзі та інших містах США. Названа так шахта на честь покійного вже голови ради директорів корпорації. Про будову шахти повідомлено 1 лютого 1962 р., першу продукцію видано в кінці 1964 року.

Власне, я неправильно її зву, дослівно перевідаю, бо шахти тут нема: тут руда добувається траншейним способом, себто у відкритому кар'єрі, що значно улегшує добування руди. Тут витрачають річно півтори тисячі тонн вибухового матеріалу, добувають 3.500.000 тонн руди і яких 1.500.000 тонн породи річно.

Середньо денно йде на збагачувальну фабрику 10.000 тонн руди, що дає після збагачення 3.000 тонн руди, яка відправляється у США.

Руда дуже низької якості — 22% заліза. Щоб читачі уявляли цю руду, то порівняємо її з українською залізною рудою. У Криворізькому басейні основною залізною рудою є червний залізняк, який має в собі 70% чистого заліза. У Керченському залізорудному басейні (Камиш-Бурунське родовище) основною рудою є бурій залізняк, що містить у собі 36—38% чистого заліза, хоч інколи тут трапляється руда із вмістом чистого заліза до 50%. А численні родовища болотяних руд на Поліссі, що мають поверх 30% заліза і використовувались у XVIII—XIX століттях, тепер в Україні вважаються невигідними для розробок...

Щоб була повна картина, то скажемо, що після складного й дорогого збагачувального процесу на шахті «Адамс Майн» у Кіркленд Лейку одержується руда у вигляді кульок розміру великої черешні чи ліскового горіха, у якій чистого заліза лише 65 відсотків.

Це треба б знати тим хахлацько-рутенським «націоналістичним» незнайкам, які кажуть: «Мусимо Україну хвалити, бо то наш патріотичний обов'язок». Не хвалити, а знати треба.

«Адамс Майн» має площу 5.270 акрів. На запитання, які запаси руди є на цій площі, інженер, що робив нам пояснення, відповів: «Не знаємо. І знати не хочемо. Запаси безмежні вглиб. Ми їх ніколи не використаємо».

«Адамс Майн» — чудо механізації. Уявіть собі, щоб добути денно (nehay і траншейним способом!) 10.000 тонн руди, перевезти її на збагачувальну фабрику й концентрувати, то ніби треба мати безліч людей і машин. А ви тут майже не бачите робітників: здається, що самі машини працюють! Мабуть, така досконала механізація й величезна продуктивність праці, якої ніколи не осягнете при «комунізмі», де людина є дешевим рабом, уможливлює економічну доцільність переробки такої низькоякісної руди.

Я неук у техніці, не люблю її, тому її не знаю, як відбувається процес збагачування руди в Керченському басейні. Я цей процес уперше в житті прослідив у Кіркленд Лейку на збагачувальній фабриці «Адамс Майн». Руда і зайва порода, підірвана вибуховими матеріалами, механічно вантажиться на великі 45-тоннові тягарові авта. На них страшно дивитись, особливо на колеса. Такий «тяжковоз» іде на фабрику. Тут автоматично руда скидається на конвеєр, який подає її у «мліни»: величезний ціліндер, у якому сталевими молотами все це розбивається на куски не більші від восьми цалів. Це перше розбивання. Потім відбувається друге й третє, після якого все це каміння, від якого вже частинно очищено породу, перетворено на порошок. Кожного разу все прмивається водою. Та вода тут відограє ще й роль транспортера: вона «змиває» породу, яка завжди легша від руди. Збагачувальна фабрика «Адамс Майн» зуживає 39

**СПОЖИВАЙТЕ
НАЙ ВІДЖИВНІШІЙ
СТРАВНИШІЙ
ДЕШЕВШІЙ ХАРЧ,
ЩО МАЄ В СОБІ ВСІ ВІТАМИНИ, ЦЕ
МОЛОКО
І МОЛОЧНІ
ПЕРЕТОВРИ
ВИСОКОВАРТНІ ПРОДУКТИ
ЄДИНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОЧАРНІ
*Rogers Dairy Ltd.***

459 Rogers Road, Toronto, Ont.
Phone: RO. 9-7193

НОВІ ДНІ, ВЕРЕСЕНЬ, 1966

мільйонів галонів води денно, або 26.000 галонів на хвилину.

Коли руда доведена до порошкового стану, магнетами відбираються її залізні частки. Тоді до цієї «залізної руди» додається бетоніт і з конвеєра вже сходять «рудні кульки». Та ці кульки іще мягкі, ніби скачані з густого тіста. Тоді вони йдуть у піч, у якій їх підсушують при 700 ступнях Фаренгейта. Пізніше їх піддають температурі 1.800 ступнів, а потім аж до 2.400 ступнів фаренгейта. Тоді охолоджують до 200 ступнів і аж тепер вони конвеєром подаються на склад: величезні купи кульок просто під небом. У кожній такій піраміді кульок збагаченої руди — 9.000 тонн. Відсі вона вантажиться у вагони і йде на сталеварні у США.

«Адамс Майн» збудовано коштом 30 мільйонів доларів протягом двох років. Тут є власні великі майстерні для ремонту машин і приладів. У цих майстернях є столярський, ковальський і токарський цехи. Разом «Адамс Майн» затруднює дивовижно малу кількість людей — лише 350 осіб. У це число входить адміністрація, інженерно-технічний персонал, бухгалтерія, охоронники, ковалі, теслі, слюсарі і робітники, почавши під підривників у кар'єрі, до машиністів при навантаженні збагаченої руди у залізничні вагони. Усі люди працюють спокійно, ніхто не квапиться, не нервується. Працюють 40 або й менше годин тижнево при п'ятиденному робочому тижні. Уявляєте, скільки на підприємстві такого розміру було б у Кривому Розі тільки одних профоргів, парторгів, комсоргів, завкомів, парткомів і всякої іншого непотребу, який має своїм обов'язком тільки агітувати робітника за «партію і правительство» і лише натискати на нього, щоб він працював якомога більше, а одержав якомога менше? А скільки там було б озброєної до зубів охорони? Тут же ми ніякої зброї в сторожів не бачили. Іх обов'язок був лише провести нас по підприємству і сказати керівникам цехів, що це редактори етнічної преси і що вони за дозволом дирекції мають ознайомитись з підприємством.

Приймали нас гарно, показали й розказали все, що ми лише хотіли бачити й знати. Крім того, дали спеціальні брошури про виробництво, до речі, розкішно видані, ми набрали собі зразків природної руди і вже готової продукції її після збагачення.

То й не диво, що хоч у Кривому Розі велетенські запаси руди із 70-відсотковим вмістом чистого заліза, а в тому ж Кривому Розі не дістанеш кілограма цвяхів (лише за «нарядом»!). А як у тракторі чи в комбайні стерлась чи зламалась якась гайка, то простоюює машина і пара десятків людей, які її обслуговують і підбирають її продукцію, цілими годинами й дніми. А зерно сиплеться... А потім у Канаді купують хліб... Зате «комунізм будущо!» Доктрина важливіша від життя.

Повернувшись із «Адамс Майн», ми відвідали (майже поруч з нашим готелем) завод компанії «Гітед енд Шервуд», який виготовляє прилади для

НОВІ ДНІ, ВЕРЕСЕНЬ, 1966

шахт тощо. Тут виробляють речі, особливо свердла, високої якості і вони йдуть не лише на шахти в околиці Кіркленд Лейку, а компанія має замовлення з багатьох країн світу.

Брешті, полуднуємо й виїздимо. Я вдоволений, бо, признаюся, щиро, усе звязане з технікою, мене ніколи не цікавило. Тут я мусів цим цікавитись з редакторського обов'язку. Тому з приємністю сів в автобус, який мав іще зупинитись на відпочинковому таборі для дітей-калік, який я вже згадував вище. І коли я зліз з автобуса на цій відпочинковій оселі, то полегшено зіхнув. Новенькі чепурні катеджі, обсаджені деревцями, квітами. Цементові хідники й доріжки. Розкішна зелень. Море сонця. Чудово пахне живицею. Штурчне водоймище з табунами пстругів — діти їх годують, а в певний час і ловлять вудками. А понад все — 85 ступнів тепла за фаренгейтом! Важко повірити, що тут тепер лише (кінець червня!) цвіте бузок. Тим більше важко повірити, що найнижча температура в районі Кіркленд Лейку була зареєстрована 1 лютого 1962 року, у день проголошення початку будови «Адамс Майн», 62 ступні нижче нуля за Фаренгейтом. Якби щось подібне було в Торонто, то тут би загинуло все живе, зокрема рослинність. Навіть люди мерли б. Нашим європейським читачам, які міряють температуру за Цельсієм, пригадаємо, що нуль за Цельсієм (точка замерзання води) за Фаренгейтом дорівнює лише +32 ступні.. А мова ж про — 62! Це сурова канадська золото-залізо-уранова північ, неповторна у своїй первісній красі. Це справді країна несходима вздовж, ушир і вглиб.

(Далі буде)

УВАГА ТОРОНТО І ГЕМИЛТОН!

- БЕЗПЛАТНО чистимо печі (форнеси) і
- даємо БЕЗПЛАТНУ цілорічну 24-годинну обслугу печей нашим відборцям опалової оліви.

ЗАМОВЛЯЙТЕ В НАС ОЛИВУ!

DNIPRO FUEL OIL LTD.

196 Bathurst St.

Toronto, Ont.

Телефон удень і вночі: EM 6-6539

DNIPRO FUEL OIL LTD.

AND

Service Station

857 Woodward Ave. — Hamilton — Tel.: 549-9634

КОРИСТАЙТЕ З НАШОЇ ГАЗОЛІНОВОЇ
СТАНЦІЇ

509 Jane St. — Toronto — RO 2-1969

Прем'єр Канади про національну політику

У цьому році відбуваються відзначення 75-річчя українського поселення в Канаді. Відзначається ця дата по всій Канаді — від океану до океану. У святкуваннях беруть участь державні й політичні діячі Канади. Улаштовують ці свята місцеві відділи Комітету Українців Канади.

Одне з найбільших таких свят відбулося 17 липня 1966 р. у державному парку Елк Айленд (30 миль від Едмонтону в Зах. Канаді). У ньому взяло участь яких 25 тисяч осіб. З головною промовою виступив тут голова федерального уряду Канади достойний Л. Б. Пірсон, який, оскільки короля Елісавета є лише номінальним головою держави, є фактично і президентом Канади. Були також представники уряду провінції Альберта.

Українці відограють у Канаді все більшу й більшу роль буквально в усіх ділянках її життя. Це розуміє уряд і всі канадські політики. Прем'єр Канади виразно це підкреслив у своїй промові. Його промова, поскільки вона широко висвітлює національну проблему в Канаді, одної з найкультурніших і найдемократичніших країн світу, буде цікава усім нашим читачам, особливо позаканадським, тому ми друкуємо її тут (з деякими скороченнями) як документ признання урядом нашої якості й сили. Підкреслюємо ще раз, що з нашого національного боку дуже було б бажано збільшити кількість українців у Канаді, бо тільки в Канаді ми маємо належний нам голос і волю творчости. З Канади найкраще ми можемо допомогти нашему поневоленому народові визволитись з-під російської окупації.

Усі підкреслення в промові наші. РЕД.

«Велика честь і спріжнія приємність для мене брати участь у цих знаменних українських святкуваннях. Роблячи це, передаю щиро сердечні побажання від уряду Комітетові Українців Канади і всім зібраним тут з нагоди відзначення 75-их роковин поселення українців у цій країні. Гратулую вам, що тепло згадуєте предків, що були піонерами-засновниками важливого шару канадського народу і канадської культури.

Коли я клав вінок перед пам'ятником ваших піонерів, я пригадав собі, що 15 років тому високо-достойний Луї Сен Лоран, великий канадець і мій добрий приятель, брав участь у відзначенні 60-их роковин, офіційно відкривши хату українських піонерів у цьому парку. Тоді, як і тепер, ви відзначали приїзд до Канади перших двох українських імігрантів: Василя Єлинського та Івана Пилипова. Тепер українська спільнота в цій країні начисляє майже 500,000 осіб, з чого приблизно 300,000 проживає у трьох степових провінціях.

І роками ви не забуваєте вшановувати ваших піонерів, зберігаєте міцно ваші культурні зв'язки і традиції.

Я приєднуюсь до вашого вшанування тих славних трудівників, побожних і сміливих чоловіків та

жінок, які 75 років тому заснували тут, в Алберті, українську спільноту, що поширилась на всю Канаду. Як сказано у вашій проклямації з приводу святкувань, ніхто без великої віри і сміливості не покине своєї батьківщини, щоб їхати за море і закладати новий дім у чужій країні. Своєю працювітістю, наполегливістю і винахідливістю вони створили на цілінному степу нове життя для себе самих і своєї прибраної країни. Тепер ця країна є кращою та сильнішою, і всі канадці в боргу перед тими стійкими піонерами.

Прем'єр Канади п. Л. Б. Пірсон

Ви продовжуєте віру ваших предків, зберегли свою власну тогожність, свою культуру і установи перед канадською нацією. Ви злагати Канаду вашим вкладом у політичний, культурний, хліборобський, промисловий, професійний і виховний розвиток. Ваша любов до землі, ваше захоплення свободою особистою й національною, ваша віра в демократію — все це висловлене у вашій поезії, ваших піснях і ваших танцях. Вони є тепер частиною спадщини Канади.

Зберігши вашу тогожність, вашу мову і тра-

НОВI ДНI, ВЕРЕСЕНЬ, 1966

дицію, ви додали вартості, сили і кольору характерів Канади.

Ваші громади мають неабиякі заслуги громадської служби, з якої скористалась уся Канада.

Ідеали, що надхнули канадців українського роду вступити на громадську службу, найкраще висловлені у резолюції, прийнятій на одному з віч у Чіпмені, Алберта, в 1913 р. В тій резолюції сказано: «Хоч ми пишаємося країною, де народились, і бажаємо зберегти її найвищі ідеали, — у цій прибраній країні ми придбали всі права і привілеї громадян Канади, і тому нашим обов'язком є працювати спільно з усіма нашими співгражданами з

Галина ГОРДАСЕВИЧ

ЗРІЛІСТЬ

Жити... жито... Немов бджола
Продзвеніла космічною часткою.
Знов до мене думка прийшла, —
Вже приходить до мене часто.

Жити... жито... Немов прибій
На широких полях України.
Ось прийшов уже полуценій мій,
Тільки чим я його зустріну?

Вже до мене прийшли женці:
Господине, веди на поле!
І лягає покірно в руці
Повнозерний вусатий колос.

Потім буде гаснути день
На околиці чистого неба.
Жито в копах. Життя іде.
Скоро осінь.
Ну, що ж?
Так і треба.

ЛУНИ

Зітхну стомлено:
— А вже й вересень,
І раптом чую дзвінке:
— Березень! Знову березень!
Скажу зажурено:
— Вже й листя спадає з віт.
І знову чую:
— Цвіт! Білий цвіт!
Запечалюсь:
— Отак і життя минає.
А воно заперечить:
— Немає! Кінця немає!
— Хто ти? — питаю здивовано.
Кричу:
— Озовися! Що за мана?
А у відповідь сміхом:
— Луна!
Далі тихше:
— Весна!
І зовсім тихо:
— Далина-а-а!
(«Літ. Україна», 31. 5. 1966).

метою творити об'єднану націю з високим добробутом».

Ми нація, яку шанують у час війни і поважають у час миру; ми нація, що пишається своєю незалежністю, але визнає співзалежність усіх націй у змаганні до миру і поступу.

Основа нашої спільноти може бути англомовна або франкомовна, а надбудова складається з людей різного походження, переконання і кольору. Але всі ми — канадці. І *немає кращого вкладу до тієї національної будови, ніж її дали пів мільйона наших канадців українського роду*. Хоч одна з двох офіційних мов може завжди мати перевагу, надходить день, коли доступ до іншої офіційної мови, культури і традиції буде привілеєм, що з нього канадці радо користатимуть.

Двомовність не буде автоматичною для кожного і всюди в Канаді. *Вона не може бути накиненою*. Але її поширення буде чимось, що ми повинні привітати, як крок до об'єднання країни.

Я знаю добре, з якою серйозністю канадці не британського і не французького роду слідкують за дискусіями, де вони належать, коли так багато говориться про «спілку засновників». Знаю, що неспокій викликають такі фрази, як «два засновуючі народи», «засновуюча спілка», «двомовність і двокультурність».

Ці фрази — визнаю це — можуть привести до непорозуміння, але я *дивлюсь на них тільки як на визнання історичного факту*. Це тільки історичний факт.

Ми не можемо терпіти ідеї двох вищих націй у Канаді, як не можемо терпіти ідеї одної вищої нації.

Участь у розвитку Канади беруть усі канадці, хоч кожний зберігає своє особливе почуття до свого походження, своєї культури. Але понад це завжди є його високий стан як канадця.

Повторюю: *ми не можемо терпіти ідеї двох вищих націй у Канаді, так само, як ідеї однієї нації*. Поняття щодо участі двох народів у заснуванні нашої нації з усіма його «за» і «проти» не є загрозою і не сміє ніколи бути загрозою для канадського громадянства будь-якого походження з почуттям власної гідності і рівності. Це радше запросини брати участь у творенні канадської єдності, що засновується на різноманітному характері нашого національного розвитку, на подвійному характері нашого історичного походження. Яка б не була наша культурна основа, ми можемо всі вкладати свою частку в чудове майбутнє Канади. Ми маємо нові, ефективніші шляхи, щоб разом іти і працювати.

Федеральний уряд шукає нових способів зближення, бо проблеми, що з ними ми зустрінулись, нові: проблеми національної єдності, проблеми федераально-провінційних взаємин, проблеми усунення бідності і запевнення добробуту без послаблення певності себе і незалежності особи, проблеми соціальної справедливості. Канада 1966 року не є Канадою 1866-го або 1891 року, але *для нас і тих, які*

прийдуть по нас, вона залишається і залишиться найкращою в цілому світі країною.

КАНАДСЬКІ УКРАЇНЦІ З ІНШИМИ КАНАДЦЯМИ ВІДОГРАВАТИМУТЬ У МАЙБУТНЬОМУ ВАЖЛИВІШУ, НІЖ ДОСІ, РОЛЮ В ФОРМУВАННІ ПОЛІТИКИ І В РОЗБУДОВІ КАНАДИ. Віра в Канаду надихнула тих, яких ви нині вшановуєте, і надихає вас. Я дякую вам за цю віру і за те, що ви зробили, щоб її підтвердити.

Мусимо мати сміливість поглянути на становище Канади в перспективі, але не в такій, як ми побоюємося вона могла б бути, а в такій, у якій палко бажаємо її бачити. З огляду на наше власне минуле і теперішнє становище багатьох інших націй, канадці мають усі підстави бути вдоволеними. Отже, ніякого пессимізму! Канада є країною, у привільйованому між усіма країнами цієї планети. Ми маємо нові труднощі, але маємо також нові сприятливі можливості.

Якщо ми хочемо скористати з цих нових можливостей, мусимо відповідно пристосувати себе і свій спосіб життя до нових сил, що змінюють нашу країну, до нових ідей, що кружляють у світі. *Мусимо продовжувати боротьбу проти будь-якої дискримінації та упередження в канадському суспільстві.* У наших достатках мусить мати частку всіх громадян.

У світі мусить панувати мир, щоб людство лишилося живим у нуклеарній добі, але не може бути справжнього і тривкого миру, аж поки всі народи не будуть вільні».

Увага! ТОРОНТО ТА ОКОЛИЦІ Увага!
Ще один осяг української спільноти в Торонті
ЦЕ ПЕРШЕ УКРАЇНСЬКЕ БЮРО ПОДОРОЖІ

Bloor Travel Agency

1190 Bloor St. W., Toronto, Ont.

Tel.: 535-2135 & 535-2136

У цьому бюрі будуть якнайкраще полагоджені всі Ваші проблеми пов'язані з індивідуальними, груповими, відпочинковими та іншими подорожами.

УСЕ ЦЕ РІДНОЮ МОВОЮ

Чи їдете Ви літаком, пароплавом, поїздом, чи автобусом, як у Канаді, так і в кожну іншу країну світу, усе це полагодять на місці досвідчені власники

ПЕРШОГО УКРАЇНСЬКОГО БЮРА ПОДОРОЖІ
В ТОРОНТО!

МАРКІЯН КОГУТ і ДАРІЯ ЗАЛОЗЕЦЬКА

Замовлення готелів, спровадження своїків, вироблення віз і пашпортів, безкоштовні інформації та поради у справі еміграції та багато інших справ — усе це легко полагодите в нашому бюрі.

ВІДВІДАЙТЕ НАШЕ БЮРО!

ШКІЛЬНІ ПІДРУЧНИКИ

для всіх класів українських шкіл на еміграції:

1. Л. Деполович

БУКВАР

Десяте видання

Ціна: у Канаді і США — 1.50,
в Англії — 11 шіл., в Австралії — 1.50.

2. Петро Волиняк

БАРВІНОК

Читанка для 2-ої класи

П'яте видання

Ціна: у Канаді і США — 1.25 дол.,
в Англії — 11 шіл., в Австралії — 1.25 дол.

3. Петро Волиняк

КИЇВ

Третьє видання

Читанка для 3-ої класи

Ціна: у Канаді і США — 1.25 дол.,
в Англії — 11 шіл., в Австралії — 1.25 дол.

4. Петро Волиняк

ЛАНИ

Читанка для 4-ої класи

Третьє видання

Ціна: у Канаді і США — 1.25 дол.,
в Англії — 11 шіл., в Австралії — 1.25 дол.

5. Петро Волиняк

ДНІПРО

Видання друге

Підручник з історії української літератури і хрестоматія.

Єдиний на еміграції підручник такого типу.

Книжка ілюстрована.

Ціна: у Канаді і США — 2.00 дол.,
в Англії — 15 шіл., в Австралії — 1.80.

6. Дмитро Кислиця

ГРАМАТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (Фонетика й морфологія).

Видання четверте.

Підручник пристосований до українських еміграційних шкіл (багато прикладів і завдань).

Сьогодні — це єдиний підручник з української мови на еміграції.

Ціна: у Канаді і США — 1.70 дол.,
в Англії — 12 шіл., в Австралії — 1.60.

7. Дмитро Кислиця

ГРАМАТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (синтакса) Друге видання.

Ціна: у Канаді і США — 1.70 дол.
в Англії — 12 шіл., в Австралії — 1.60.

8. Петро Волиняк

ФІЗИЧНА ГЕОГРАФІЯ УКРАЇНИ Друге видання.

У книжці багато ілюстрацій, карт тощо.

Ціна: у Канаді і США — 2.00 дол.,
в Англії — 18 шіл., в Австралії — 1.80 дол.

Замовляти в "Нових Днях". Школам і книгарням та церковним громадам — знижка.

Перші українські журнали

Початок XIX століття для України, а надто для Слобожанщини та її центру — Харкова, знаменується бурхливим розвоєм економіки й культури.

Захоплений ідеєю відкриття університету саме в Харкові, В. Н. Каразін у палкій промові перед дворянством і купецтвом малював величні картини розквіту «любезної України». Він запевняв, що «она може бути для Росії то, що древні Афіни для Греції», якщо буде відкрито університет.

Почасти Каразін мав рацію. Бо якщо й не для цілої Російської імперії, то для України Харків з його університетом справді став загальнознаним центром наукового й літературного життя першої половини XIX століття.

Харківський університет з часу його відкриття став вогнищем, довкола якого ширилась освіта, у якому гартувалась громадська думка.

Уже за перше десятиріччя існування університету було видано 210 книг (мало не половина тогочасної книжкової продукції цілої Росії), відкривається театр, публічна бібліотека, засновуються наукові й літературні гуртки.

З 1816 року з'являються перші журнали на Україні: гумористично-сатиричний — «Харківський Демокрит» і літературно-художній науковий і громадсько-політичний місячник «Український Вестник». То був світанок не тільки української журналістики, а й нової української літератури.

Єдиний тоді друкований твір український — «Енеїда» Котляревського — запалював вірою в подальший розвиток української літератури на народній основі. Ширилися кола збирачів української народної творчості, визрівали сили продовжувати справи, що її розпочав автор «Енеїди».

«Харківський Демокрит» і «Український Вестник» становлять надзвичайний інтерес, бо певною мірою висвітлюють процес становлення молодої української літератури, яка була виявом соціально-політичних інтересів української нації, що формувалась. Обидва журнали підносили прапор боротьби за розвиток національної культури, мови.

«Харківський Демокрит» у своєму програмному виступі наголошував потребу друкувати «произведения нашего края... дабы совершенно соблюсти название «Харківський Демокрит».

Ширше декларував свою патріотичну позицію «Український Вестник», вважаючи своїм обов'язком «скілько можно открыть все сведения касательно здешнего края». Обидва журнали друкують на своїх сторінках твори, писаі українською мовою, підтримують паростки нової літератури мовою народу. На сторінках «Українського Вестника» пропагувалися демократичні погляди Сковороди, друкувалися матеріали до біографії мислителя, нариси історії, природи України, Харкова, повідомлення про усну народну творчість тощо.

Журнали, сказати б, акумулювали в собі громадсько-політичні ідеї того часу, відкривали сусільні вади, звертали увагу на основне лихо доби — кріпосництво.

І «Харківський Демокрит» і «Український Вестник» зростали на літературних традиціях і використовували досвід російської літератури та журналістики. Вони відразу привернули увагу читачів не тільки на Україні, а й в різних містах Російської імперії. Так, «Український Вестник» передплачували в Москві, Петербурзі, Тулі, Тифлісі, Воронежі, Іркутську, Архангельську, Казані...

Народившись в одному році й місяці і маючи єдине спрямування, журнали за своїм жанровим обличчям були різні.

«Харківський Демокрит» — сатирично-гумористичний журнал, редактором і видавцем якого був один із перших вихованців Харківського університету, доктор «красних мистецтв», автор байок і інших творів В. Маслович. На сторінках «Харківського Демокрита» вміщувались байки, епіграми, жартівліві епітафії. У сатиричних творах висміювались неузвітство, забобонність, викривалися вади соціально-ладу. У 10—20 рр. виступи авторів журналу В. Масловича, Ореста Сомова, А. Нахімова були прогресивною силою, бо спрямовували свідомість громадськості проти хабарництва, підлоти, кривосуддя чиновників, розбещеності і сваволі поміщиків. Твори згаданих літераторів підносили гідність людини й громадянську мужність.

Крім творів сатиричного спрямування, у журналі друкувалися твори й гумористично-розважальні, серед яких вирізнялись жартівліві акrostихи про кохання, що їх писав Г. Ф. Квітка-Основ'яненко. Першим з українськими віршами в журналі виступив Маслович («Пісня сімейству», «Від'їзд студента на учительство в Олешки», «Жартівлива пісня»).

Гострота сатиричних творів викликала занепокоєння високочиновних осіб. Через це «Харківський Демокрит» припинив своє існування на 6-му номері.

Сатира посадила значне місце і в «Українському Вестнику», хоча головним чином цей журнал широко висвітлював культурне та економічне життя краю. Тут друкувалися статті з філософії, історії, літературної критики, етнографії та народної творчості. Редакторами журналу були Р. Гонорський, Є. Філомафітський та Григорій Квітка, який брав активну участь у редакційній і видавничій роботі, особливо в перший рік видання часопису. «Український Вестник» виходив щомісяця.

За чотирирічний період свого існування журнал обстоював принцип народності в літературі, виховував літературно-художні смаки читачів. Публікаціями і критичними статтями стверджував романтизм всупереч класицистичним канонам і виявляв

яскраву тенденцію до реалізму в літературі й театрі.

Статті, що набули найбільшої популярності з-поміж читачів того часу, свідчать, що хоч «Український Вестник» виходив російською мовою, однак активно дбав про розвиток національної української літератури. Зокрема видавці й редактори журналу Гонорський і Філомафітський вбачали в національній самобутності, у розвиткові народної національної мови ґрунт, на якому має розквітати літературне життя.

У журналі вміщувались статті з історії України — Маркова про Богдана Хмельницького, його ж «введені в Малороссійську исторію», «О Малороссії» Грибовського. «Письма из Малороссии» Льовшина захоплено розповідали про природу України, про волелюбний український народ.

Льовшин писав також про величне майбутнє української мови: «...до сего времени он (украинский язык. А. Н.) составляет только язык народа. Но ежели гений здешней стороны обратят на него внимание свое и образуют оный, ограничив положительными правилами грамматики, тогда малороссияне в славе ученых произведений своих, может быть, будут состязаться с просвещеннейшими народами Европы». Правда, Льовшин сомнівався, що цей процес відбудеться, хоч «Енеїда» Котляревського, на його думку, відкривала собою таку можливість.

З питань філософії в журналі друкувалися переклади з Вольтера, Руссо, Делямбера, визначним явищем у часописі були статті професора-математика Осиповського, учителя славетного математика Остроградського. Цікаво, що Осиповський визнавав об'єктивно існуючий світ, заперечував агностицизм Канта.

«Український Вестник» чимало уваги приділяв літераторам, чиє життя пов'язане з Харковом. Тут уперше видрукувані спогади І. Вернера, швайцарца походженням, та викладача французької мови в Харківському університеті, доктора філософії Гес де Кальве про Г. С. Сковороду. Згадується й поет XVII і початку XVIII ст. Семен Климовський.

Важливою подією в історії української літератури стала публікація в «Українському Вестнику» низки українських творів П. П. Гулака-Атемовського «Пан та собака», «Супліка до пана іздателя», «Солопій та Хівря» «Горох при дорозі» (1818), які, слідом за Котляревським, близькуче стверджували народну українську мову як мову молодої української літератури.

Народність, самобутність української літератури розглядалась як закономірність розвитку літератури кожного народу. Ці думки проголошені в статтях О. Сомова, М. Гнєдича, Р. Гонорського. Гнєдич доводив, що зневага освіченої верхівки суспільства до рідної російської мови, захоплення мовою французькою гальмує розвиток російської літератури. Справжні таланти розквітають лише на ґрунті історії і культури власного народу: «Слава

ж земли Российской должна наполнить наши сердца той благородной гордостью, должна вселить в нас навеки то уважение к самим себе и к языку, своему, которое одно составляет истинное достоинство народа», — писав Гнєдич. «Харківський Демокрит» і «Український Вестник» виявили послідовність в обстоюванні принципів національної самобутності в розвитку літератури й мистецтва.

Однаке в громадсько-політичному, літературно-ететичному спрямуванні публікованих в «Українському Вестнику» творів у редакторів журналу і у його співробітників єдності не було. Друкувалися переклади з Гомера, Тібула, Овідія, Горація та інших античних авторів і водночас — твори зарубіжних письменників-сентименталістів Стерна, Деліля тощо. Найрізноманітнішим спрямуванням були позначені й оригінальні твори: в дусі активного романтизму писав волелюбні поезії Володимир Раєвський, перший декабрист, відомий начальству полка «вольнодумством совершенно необузданым», і його брат Андрій Раєвський, поети Мілонов, Райдаровський. Подорожі по Харківщині сентиментально описував Ів. Вернет. Даниною сентименталізму були вірші Л. Кричевської, В. Туманського.

Реалізмом, правдивим зображенням ганебних болячок тогочасної соціальної дійсності вигідно віділялися вже загадувані твори Гулака-Артемовського «Пан та собака» та «Супліка до пана іздателя». Поет звертався до Г. Ф. Квітки:

Не дай загинуть нам, не дай з нас кепкувати;
А доки ж буде нас зле панство зневажати?
Пусти нас, батечку, до хати!..
Пусти! та й склич до нас тих навісних панів,
Що воду із своїх виварють Рябків...

Реалістична наснаженість властива й сатиричним байкам Дуніна-Барковського, Тюльпіна, Нахімова — улюблених читачами сатирика.

Сатиричним забарвленням, викривальними елементами характеризуються твори Г. Квітки, який на той час пише ще російською мовою. Його фейлетони й листи до видавців, підписані псевдонімом — Фалалей Повинухін, — розкривають потворні сторони побуту місцевого панства, чиновництва. Г. Квітка вивів образ судді-хапуги, від якого терплять передусім кріпаки: «Мужички худеют, их карманы (сугтяжників. — А. Н.) толстеют, а потому и судьи им рагеют».

У теоретичних виступах редакторів Р. Гонорського, Є. Філомафітського поряд з популяризацією класичних античних зразків літератури висуvalась потреба правдивого зображення життя свого народу. У статті «О духе времени» Гонорський радить відкидати все застаріле, що стоїть на заваді прогресу у філософії й політиці. «Неоспоримо, — пише він, — что дух нынешнего времени с такой быстрой движущий огромные машины государства и на обветшалых развалинах творящий новые, лучшие здания, должен быть почитаем за самый благодетельный». Від сказаного віє захопленням французькою революцією та ідеями декабризму.

Є. Філомафітський у статтях та рецензіях на театральні вистави обставав за потребу ставити життєво правдиві п'єси вітчизняних авторів, схвально оцінював гру М. Щепкіна, підносячи її як зразок натуральності, тобто реалізму.

Хоча про певне, чітко окреслене громадсько-політичне й естетичне обличчя перших українських журналів, як і тогочасних російських, говорити не доводиться, але прогресивні тенденції, прагнення йти за новими течіями в громадсько-політичному й літературному житті треба відзначити безумовно. Саме тому журнали часто зазнавали цензурних наніок. Приміром, «Украинскому Вестнику» вказувалось, що «замечені места, кои по неприличию своему не долженствовали бы быть напечатаны в сем издании»... Це стосувалось згадки про звільнення вільнодумного професора Шада та надрукування листа знаменитого квакера Давида Гольда до лорда Ланкастерського з приводу повстання в Манчестері (в листі рекомендовано збільшити заробітну плату робітникам, щоб запобігти повстанню). Цей лист сприймався як натяк на повстання в Росії, бо якраз 1819 року спалахнуло повстання Уланського полку в Чугуєві. Звідси воно перекинулось у Таганрозький полк і далі — на сусідні села...

Невдовзі надійшов циркуляр, у якому було сказано: «В 11-й книжке «Украинского Вестника» замечены опять целые статьи, предосудительные по духу и благопристойности». Унаслідок цього редакція змогла випустити лише черговий 12-й номер за 1819 рік. Перший номер у січні 1820 року вже не вийшов.

Після закриття «Украинского Вестника» громадськість університету протягом мало не чотирьох років марно намагалася дістати право на видання журналу. На клопотання університету міністер відповів відмовою. Лише 1824 року, нарешті, дано дозвіл на видання «Украинского журнала», але вік і цього часописа був недовгий — у грудні 1825 року він також був заборонений.

Харківський університет, всупереч колонізатор-

Докія Гуменна

БЛАГОСЛОВИ, МАТИ

Казка-есей

Це — месподіваний жмут світла на нашу минувшину, що показує, як донесений до нас із імлі тисячоліття цей охоронний виголос. У книжці щедро представлено мистецькі витвори, знайдені в Україні з давніх і найдавніших часів.

288 сторінок. Тверда оправа. 475 ілюстрацій.

Ціна — \$5.00

Оплату й замовлення надсилати на адресу:

D. HUMENNA

c/o The Ukrainian Academy of Arts and Sciences
in the U. S., Inc.
206 W. 100th Street, New York, N. Y. 10025, USA

ським прагненням самодержавства, став осередком культури краю, створив умови для виходу перших українських журналів. «Харківский Демокрит» і «Украинский Вестник» у тяжких умовах цензурних утисків пробуджували громадську думку, організовували сили молодої української літератури. Реакція після декабристського повстання надовго припиняє виход журналів на Україні. Але молода українська література зростала, незважаючи на репресії. Єдиною формою літературних видань стають окремі збірники, альманахи, які зрідка виходили в 30—40-х роках XIX ст.

(«Пропор», ч. 7, 1966. Харків.)

ДО ВСІХ НАШИХ ЧИТАЧІВ

1. Підвищення цін на папір і поштову пересилку змушують нас підняти передплату на журнал. Досі «Нові Дні» були найдешевшим журналом, але ціни (особливо на пошту) так зросли, що підвишка передплати (на 50 центів), яку ми зробили пару років тому, не дає змоги звести кінці з кінцями. Мова не про заробіток, а лише про те, щоб витримати. Тому з 1 жовтня 1966 передплата буде така:

- а) У Канаді — 4.50 дол. канадських на рік;
- б) У США — 5.00 дол. американських на рік;
- в) В Австралії — 3.50 дол. австралійських на рік;
- г) У Франції — 20 франків на рік;
- г) В Англії — 30 шілінгів (без змін);
- д) В усіх інших країнах Європи — 4.50 дол. ам.
- е) У Венесуелі — 4.50 дол. канадських;
- е) Усі інші країни Південної Америки — 3.00 доляри канадських.

Ми свідомо докладатимемо коло одного доляра на кожній передплаті з Півд. Америки, але ми знаємо, що з тих країн навіть і три доляри заплатити важко. А журнал мусимо туди слати бодай на показ. Ціна окремого примірника в продажу — 0.50 дол.

Навіть при цих цінах «Нові Дні» будуть кштувати значно менше, ніж чимало інших журналів. Не хочемо називати їх, але кожен читач може піти в книгарню, узяти кілька журналів, зміряти розмір задрукованого поля на сторінці, урахувати кількість сторінок (не забудьте, що в «Нових Днях» усі 36 сторінок використані повністю) і порівняти ціни.

2. Просимо всіх читачів, особливо із США, подавати поштову зону, так званий «зіп код» (цифри із п'яти цифр, що ставиться після назви штату). Це ж саме стосується й передплатників з більших міст Канади: подавайте завжди число Вашої поштової зони. Воювати з поштою — дуже непоплатна розвага...

3. Деякі читачі, особливо із США, нарікають, що журнал приходить із опізненням. Правда, останніх два роки журнал опізнюються, бо раніше він завжди виходив між 1 і 10 числом кожного місяця. Та треба сказати, що пошта (особливо у США) часто доставляє журнал передплатникам з великим запізненням. Запобігти цьому ми не можемо. Ми

робимо все можливе, щоб журнал вислати вчасно, але не все від нас залежить. Ось дати, коли ми вислали журнал цього року: січневе число — 3 січня, лютневе — 12 лютого, березневе — 15 березня, квітневе — 14 квітня, травневе — 16 травня, червневе — 18 червня, за липень і серпень — 9 серпня. Це число сподіваємося здати на пошту 9-10 вересня. Отож, коли наші передплатники, навіть у США, інколи одержують журнал аж у кінці місяця, то це вина не наша, а таки пошти.

На пакування журнала треба три дні праці. Кілька осіб з наших читачів дуже нам помогають в експедиції. І то стало. Без цієї допомоги навряд чи «Нові Дні» виходили б.

4. Я за літо трохи розібрал залежану пошту, але іще не всю. Прошу читачів не хвилюватись: усе вирівняю. А якщо це мені не вдастся, то журнала видавати не буду. Але не хвилюйтесь: нічого нікому не пропаде: якби я припинив видавання «Нових Днів», то всім рештки невикористаної передплати

поверну. Грошей на це вистачить: постягую борги, продам книжки і всім усе зверну. Я слова чести іще ніколи не зламав.

5. Наняти людину на сталу працю я ще не можу, бо тій людині треба б заплатити більше, ніж я маю сам один. За мою платню ніхто працювати не буде, якщо він може працювати взагалі.

6. Переговорю з друкарнею, щоб журнал знову виходив не пізніш п'ятого числа кожного місяця. Дуже цього хочу. Більше, ніж усі наші читачі разом. Це було б доказом моєї видавничої чесності, і сказати б так, моєї професійної охайнosti. І це цілком можливе, бо так було перших 15 літ, то чому не могло б бути тепер? Спробую.

7. Зверніть увагу на номер цього числа: бачите промовисте число — 200. Це значить, що наші читачі-піонери витримали «на новоднівському фронті» цілих 200 місяців! Сердечне Вам, дорогі читачі-піонери, спасибі! Ви, мабуть, маєте справді міцний характер!

П. ВОЛ.

Іван ШАПОВАЛ

У ПОШУКАХ СКАРБІВ

Продовження

У кінці книги лежали вклесні листи Т. Г. Шевченка, послані ним з Орської фортеці до свого близького друга Андрія Осиповича Козачковського.*

Як потрапив цей «Кобзар» до музею?

Історія його подорожування дуже цікава. Ось що розповідав про це Дмитро Іванович Яворницький.

— У базарні дні я любив ходити на ринок. Там я бачив приїжджих селян, прислухався до їхньої мови, заглядав до крамниць знайомих букіністів, придивлявся, чи не натраплю часом на якусь історичну книгу чи музейну річ. Мені щастило. Одного разу я натрапив на цінний архів часів Катерини II, який стосувався історії місцевого краю. Це було в 1927 році. Повертаючись додому, я зайшов до приватної крамниці купити пару оселедців. Крамар зважив оселедці, вирвав з якоїсь товстої папки аркуш зеленуватого паперу і загорнув у нього мою покупку. Мені впав в око колір паперу і почерк. Проглядаючи написане, я одразу ж розгадав, що це важливі архівні документи. Тоді я ви-

* А. О. Козачковський (1812—1889) — Переяславський повітовий лікар. Шевченко познайомився з ним у Петербурзі в 1841 р. і був частим гостем у Козачковських, особливо в 1843—1845 рр. Тут він лікувався, написав свої безсмертні твори «Наймичка», «Кавказ», «Заповіт» та інші. Козачковський матеріально підтримував Шевченка тоді, коли той був на засланні. Поет присвятив йому вірш «А. О. Козачковському». У 1859 р. Шевченко останній раз подорожував по Україні і не минув, звичайно, будинку свого друга.

тяг з кишені 2 карбованці і купив у продавця весь архів, який складався з двох товстих папок.

Пізніше цей матеріал професор Д. Яворницький опублікував окремою книгою під назвою: «До історії степової України».

Подібним чином натрапив професор Яворницький і на «Кобзаря» з автографом Тараса Шевченка. Зайшов на той же ринок, тільки не до торговця оселедцями, а до книгаря, що торгував старими книгами.

— Ну, що у вас новенького? — як завжди весело запитав Яворницький (треба сказати, що в Дніпропетровському його знали геть усі, особливо літні люди).

Книгар мовчак підвівся з стільця, дістав з верхньої полиці книгу і подав директорові музею.

— Подивіться, Дмитре Івановичу, на цю старту книгу, може, вона вас зацікавить.

— Давайте, подивлюся.

Глянувши на книгу, Яворницький мало не зрадив себе і не видав свого хвилювання: до його рук потрапив справжній скарб. Мало того, що «Кобзар» мав дарчий напис — в ньому були підклесні листи поета з Орської кріпості.

— Скільки ж вам дати за це?

— 20 копійок!

Д. І. Яворницький витяг з кишені 20 копійок, вручив їх книгареві і, потиснувши на додачу руку, пішов, не оглядаючись, додому. Власне, не пішов — полетів, бо така цінна знахідка навіть йому не часто потрапляла в руки.

Розглядаючи дома «Кобзаря» та листи Тара-

НОВІ ДНІ, ВЕРЕСЕНЬ, 1966

са Шевченка до лікаря А. О. Козачковського, вчений зацікавився, звичайно, яким чином «Кобзар», що був, безперечно, власністю Переяславського лікаря Козачковського, потрапив на дніпропетровський ринок.

Але вченому не поталанило тоді встановити, як потрапив дарунок Тараса Шевченка в Дніпропетровськ.

Нешодавно я звернувся листом до онука А. О. Козачковського — Андрія Йосиповича Козачковського, який вчителює в Переяславі, і попрохав його сказати з цього приводу своє слово.

Ось що відповів мені А. І. Козачковський:

«Мій дядько Іван Андрійович Козачковський, полковник старої армії, після війни 1914—1918 рр. жив деякий час у Переяславі, а в вересні 1919 року виїхав додому — в Севастополь. В дорогу взяв з собою подарований колись дідові «Кобзар».

Пароплавом дядько добрався до Катеринослава, потім пересів на поїзд. На станції Синельникове на цей поїзд напала банда махнівців і пограбувала його. «Кобзар» знаходився у невеличкому дорожньому сундуку, який завжди здавався в багаж.

Звичайно, махнівці менш за все цікавилися книжками, і, мабуть, цей «Кобзар» пішов по руках.

Дядько мій в чому стояв добрався до Севастополя і незабаром там помер. Оскільки я пригадую, книжка була у червоній оправі. В кінці книжки вплетено два листи (на цигарковому папері), які писав Тарас Шевченко моєму дідові із Орської фортеці. Ці листи опубліковані...

З пошаною А. Козачковський.

Який шлях пройшов «Кобзар» Тараса Шевченка, поки потрапив до Дніпропетровська, важко сказати. Згаданий нами книгар купив його за безцінок в замурзаного хлопчика, який бігав по базару і вигукавав: «Кому «Кобзаря», дешево віддам!»

Дмитро Іванович довго зберігав заповітну книгу в себе дома, а потім приніс її в музей і поклав у вітрину.

З особливою любов'ю збирав професор Яворницький усе, що стосувалося життя і творчості поета. Поруч з «Кобзарем» у вітрині лежали:

Автобіографія Тараса Григоровича Шевченка, написана ним власноручно в 1860 році російською мовою; лист П. О. Куліша, датований 1 серпня 1885 р., до громадянина м. Катеринослава Петра Івановича Зуйченка (лист був доданий до автобіографії Тараса Шевченка); документи про заслання Т. Шевченка в Закаспійський край; власноручний лист Т. Г. Шевченка до артиста М. С. Щепкіна, датований 4 січня 1858 р.; уривок з документів про заслання Т. Г. Шевченка, здобутий в Оренбурзі директором реального училища в Катеринославі М. П. Вавіловим.

У 1909 році була видана книга Д. І. Яворницького під назвою: «Матеріали до біографії Т. Г. Шевченка», на якій автор книги зазначив, що

ПОВІДНІ, ВЕРЕСЕНЬ, 1966

гроші від продажу цієї книги підуть на пам'ятник великому Кобзареві.

Мандруючи по Україні і далеких закутках Росії, Дмитро Іванович ніколи не забував про Т. Г. Шевченка і розшукував у старих людей, у букіністів матеріали, зв'язані з життям геніального співця.

Неоцініму знахідку — документи-оригінали про заслання Т. Г. Шевченка у Закаспійський край — він здобув у Ростові-на-Дону у відомого в той час (1905 р.) букініста Ф. С. Романовича за 150 карбованців.

Ці документи Ф. С. Романович придбав у свого товариша-офіцера, який їздив у Новопетровську фортецю приймати справи після закриття фортеці.

Заслуговує на увагу й історія уривку з справи про переведення Т. Г. Шевченка з одного місця заслання в інше.

Ще в 1883 році викладач інституту благородних дівиць, а пізніше директор Першого реального училища в Катеринославі М. П. Вавілов якось зайдов у м. Оренбурзі в одну крамницю купити собі тютюну. Хлопчик, відпускаючи тютюн, загорнув його в напіваркуш паперу, списаного з обох боків моторною писарською рукою. Прибувши додому, М. П. Вавілов розгорнув цей папір і, переглядаючи його, вичитав слова, що стосуються слідства в справі Тараса Шевченка, строгої заборони писати й малювати, а також переведення його у віддалені райони Оренбурзького краю.

Прочитавши ці слова, М. Вавілов одразу ж кинувся до крамниці, де він купував тютюн, щоб розпитати, де хазяїн здобув цього листа і чи немає ще якихось документів.

Але крамар нічим не порадував. Він сказав, що папери куплені в фортеці на пуди для обгортання товару; багато їх уже розійшлося, а ті, в які хлопчисько загорнув тютюн, були останніми.

З 1883 року цей історичний уривок лежав у М. П. Вавілова до 1908 р., а в січні того року Д. І. Яворницький придбав його у дружини Вавілова і поклав цей важливий документ назавжди в музей.

У фондах та експозиціях Дніпропетровського музею зберігається також 12 портретів поета, намальованих на полотні олією. Деякі з них були виготовлені до революції, а частина — в радянський період. Автори більшості оригінальних портретів Т. Шевченка — невідомі. Але є портрети Тараса Шевченка, що їх намалювали художники Бочкарьов, Арканкін, Лобачов, Цибін.

Привертає велику увагу картина «Т. Г. Шевченко», випалена на дереві одним з народних умільців. Гадають, що ця робота належить петриківським майстрам і ще за життя Дмитра Івановича була подарована йому, а він од себе потім подарував музееці.

Зберігається в музеї також бюст Тараса Шевченка заслуженого діяча мистецтва республіки Страхова і оригінальний бюст невідомого автора.

Коли Тарас Шевченко мандрував по річці Оре-

лі, що недалеко від Верхньодніпровська впадає в Дніпро, він зробив там декілька малюнків. На двох з них змальовано узбережжя річки, на третьому малюнкові зображені дві кам'яні баби з світильниками. Ці кам'яні баби довго стояли в гирлі річки Орелі, а потім за клопотанням Яворницького їх перевезли в історичний музей.

В особистому архіві Дмитра Івановича Яворницького зберігався довгий час ескіз пам'ятника Т. Шевченкові. Історія цього ескіза така.

Ще на початку ХХ сторіччя Яворницький, за порадою членів комісії по спорудженню пам'ятника поетові, звернувся до І. Ю. Рєпіна вдруге. Це було в останні роки життя художника. Рєпін гаряче сприйняв цю пропозицію і вже почав працювати над збиранням матеріалів та виготовленням ескізів.

У 1928 році Дмитро Іванович одержав од Рєпіна листа і невеличкий малюнок, на якому був зображений Кобзар. Поет зодягнений у солдатську форму, в безкозирці, він схилився біля перекинутої тачки, пише вірші.

Тільки слабість Рєпіна, а згодом і смерть, завадили йому здійснити свій творчий намір. Але ескізи пам'ятника й понині зберігаються в музеї Т. Г. Шевченка в Києві, як свідки глибокої пошани двох великих людей — І. Ю. Рєпіна та Д. І. Яворницького — до геніального сина українського народу Т. Г. Шевченка.

ВІД ЛИСТА ДО ПАМ'ЯТНИКА

Пасічник Тихін Іванович Дудка познайомився з професором Яворницьким восени 1922 року і трохи незвичайним способом. Тоді він вперше завітав до Дніпропетровського історико-краєзнавчого музею. Біля виходу з приміщення зустрілася йому група студентів, а серед них сивий, середній на ріст чоловік.

— Як жалко, — сказав він, дивлячись на Дудку, — що люди недооцінюють користі від того, що носять свої голови відкритими, а в помешканні особливо.

Тихін Іванович був тоді в шапці і догадався, що зауваження стосується не когось іншого — його. Знявши шапку, Дудка не розгубився, запитав:

— Скажіть, будь ласка, чи не ви будете професор Яворницький?

— Я.

— Так дозвольте мені, селянинові, який давно хотів побачитись з вами, потиснути вашу руку.

Дмитро Іванович привітався з ним.

— Хто ж ви такий будете? Звідкіля ви?

— Я родом з Солонянського району, — відповів Дудка.

Тоді Дмитро Іванович обернувся до студентів, які групою товпились біля нього, і сказав:

— Ну, хлопці, тепер ви самі йдіть по музею, а я займуся оцім вусатим гостем.

Коли вони залишилися на самоті, професор запитав:

— Ішо ж вас більш за все цікавить у музеї?

— Мене все цікавить, що тут є, що зібрано вашими руками. Одне тільки мені не подобається.

— Ішо саме?

— Навіщо ви портрет Катерини виставили? Вона ж скільки горя і сліз принесла селянам!

— Бачите, голубе, — сказав Дмитро Іванович, — так не слід розглядати експонати. На них треба дивитися з історичного погляду. Одне діло — портрет, а друге — послухайте, що розповідають наші екскурсовики. Ось тоді ви й зрозумієте як слід.

Потім Дмитро Іванович повів пасічника Дудку по музею, а під кінець запросив до свого кабінету і подарував йому листа запорожців до турецького султана.

— Це візьміть собі на пам'ять, — сказав він.

— Е, ні. Ви мені, будьте ласкаві, підпишіть, одного й для кого, — попросив Дудка.

— Це можна.

Дмитро Іванович взяв перо і зробив на цьому листі такого написа: «На добрий спомин від Д. І. Яворницького Тихону Івановичу Дудці».

У селі до дірок зачитали той веселий подарунок.

Незабаром обставини знову звели Т. І. Дудку з Яворницьким. Селяни села Олександрополя (Лугове), Ново-Покровського району, з ініціативи Т. І. Дудки та О. М. Лаврушка вирішили спрудити в себе пам'ятник Тарасові Шевченкові. Відповідальним за збір коштів і побудову пам'ятника було призначено голову кооперативу демобілізованого червоноармійця Олександра Михайловича Лаврушка.

Характерно, що це було після воєнної розрухи, селяни були бідні, напівлодні, але любов до геніального сина українського народу стає вище над особисті потреби. Люди охоче вносили гроші, борошно, просо, навіть насіння свіріпи. Зібрано було всякої всячини на 400 карбованців. До них додали ще 300 карбованців з культфронту кооперації. Зібрані гроші селяни довірили Т. І. Дудці та О. М. Лаврушкові і відрядили їх у місто Катеринослав, щоб придбати погруддя Т. Г. Шевченка.

І ось ходаки Дудка і Лаврушко в Катеринославі. Пошуки майстерні, яка виготовала б погруддя, кінчилися невдачею — спеціальної майстерні у місті не було. Тоді Дудка згадав про Д. І. Яворницького і вирішив порадитися з ним, де можна було б придбати погруддя Шевченка. (Далі буде)

JOSEPH J. RAJCA FURS

921 College St. — Tel.: LE 4-5545

(at Dovercourt)

КУШНІРСЬКА РОБІТНЯ

Хутра на замовлення з різного роду шкірок

△ ПЕРЕРІБКИ,

△ НАПРАВИ,

△ ПОВНА ГАРАНТІЯ.

ХРИСТИЯНСЬКИЙ ПАВІЛЬОН

Українська Православна Церква в Канаді є восьмою Церквою, що заявила підтримку християнського павільйону в Монреалі на світовій виставі 1976 року.

Блаженніший Іларіон, Митрополит Вінніпегу, Первоієрарх Української Православної Церкви, у мірі професор д-р Іван Отієнко, підписав історичну згоду допомагати спільному Християнському Павільйонові.

Інші сім церков, перелічені за кількістю вірян: Римо-Католицька, Злучена Церква Канади, Англіканська, Пресвітеріянська, Лютеранська, Баптистська і Греко-католицька.

Отець Протопресвітер Володимир Слюзар, настоятель собору Св. Софії в Монреалі, призначений до управи Комітету Християнського Павільйону, заступаючи вірян своєї Церкви.

Уже почато будову Християнського Павільйону на перехресті двох головних вулиць виставки. Серцем усього буде «Людина і Світ». Цей символ має бути промовляти до душі кожної людини без огляду на особисті релігійні переконання. Будова не буде мати жадних релігійних форм чи символів, ні місця на Богослужби.

Ця унікальна репрезентація буде користуватися різними сучасними заходами: фотографія, звук, простір і світло, щоб передати почуття людини. Мета Християнського Павільйону: драматично промовити до відвідувача одним голосом і одним словом.

Священик Г. Є. Барч, голова будівельного ко-

мітету павільйону, так говорить про нього:

«Коли «Людина і Світ» і «Людина і Божий Світ» будуть зосереджені в Павільйоні, ніхто не буде пробувати давати легкі відповіді на питання. Правдоподібно, у відвідувачів постане більше питань при виході, ніж у них було їх при вході, але є надія, що відвідувач відчує що «з Христом, у Христі і Христом» життя стане повновартісним. Павільйон представить Христа як Надію світу, а не як розв'язку всіх проблем щоденного життя».

На фоті: Блаженніший Іларіон, митрополит Вінніпегу й усієї Канади, підписує згоду чи підтримку Християнського Павільйону. Коло нього стоїть священик д-р Ірл Треуш з Вінніпегу, що очолює представництво Лютеранської церкви у Християнському Павільйоні.

НАШЕ ЛИСТУВАННЯ

Вельмишановий Петре Кузьмовичу!

Як, звичайно, не відновив передплатні. Вибачте: соромно! Шлю передплату на два роки і додатково 50.00 дол. на розбудову журналу.

Дай, Боже, Вам міцного здоров'я на многій літі для Вашої тяжкої, але так потрібної праці.

З щирою пошаною

Ваш Микола МЕНЖЕГА, Міннеаполіс, США.

Любий Миколо Марковичу!

Ваша тривога є вибаченням зайві: у Вас же заплачено по ч. 197 включно, себто Ви спізнилися лише на один місяць. Тепер уже заплачено по ч. 221 включно.

То я маю червоніти, а не Ви, бо вже дуже багато Ви даете на журнал: з цією півсотнею загальна сума Вашого "додатку" дорівнює 220.00 доларам! У справі допомоги "Новим Днем" Ви — чемпіон на цілій світ і на околиці! Взагалі Міннеаполіс умів помогти журналові. Особливо перші роки існування журналу. Ви ж знаєте, що інша пара докторів з Міннеаполісу дали теж поважні суми на розбудову.

Сердечне Вам спасибі не тільки від мене, а й від усіх читачів! П. ВОЛ.

Височошановний Пане Редакторе!

Із прикінством в серці повідомляю, що ще не маю нічого для "Н. Д.". Нічого не приходить у голову, і ніякі надіння не сходить на мою душу. Десять у святих книгах написано, що Бог "умудряє сліпці". На жаль, ця свята правда на мені не спрацьовується. З кожним днем стаю сліпішим, а проте жадна мудрість не приходить мені в голову. Навіть навпаки....

В одному з останніх чисел "Н. Д." довідався про Вашу дискусію з п. Вадимом Іншим у справі святих імен. Ви стоїте за українізацію нашої церкви і тому вимагаєте, щоб назали "Андрій", а не "Андрей", і "Микола", а не "Николай" чи "Миколай". Ваш опонент бачить у Вашій вимозі спростачення, вульгаризацію чи

ОПАЛЕННЯ:

MODERN HEATING

Воляне — Парове — Помпі

Оіл Борнери та направи.

J. KIRICHENKO

945 DUNDAS ST. W. — TORONTO, ONT.
PHONE: EM 8-6602

навіть профакацію християнських святощів і каже, що тоді треба запровадити у святі такі наймення, як Параска, Феська, Гапка і Фрузя. Я думаю, що, пишучи це, п. Вадим Інший блажено усміхався, задоволений своїм дотепним контрагументом.

Читаєш це і дивуєшся, що наші поважні часописи ("Нові Дні" і "Новий Шлях") ударилися в таку примітивну дискусію. Насамперед Ваша "українізація" церкви і імен не має нічого спільного з будь-якою українізацією: і Андрей, і Андрій, і Миколай, і Микола, і Феська, і Гапка, і Фрузя — все це не має нічого спільного з українською мовою, бо все це чужі нам витвори, чужі імена, чи перекручення їх.

З волі і ласки Божої сталося так, що християнство зродилося серед юдів, а розвинулось і розцвіло серед греків і римлян. Тому увесь корпус християнських святих, за маленькими винятками, походить від цих народів і носить іх імена: юдівські Абрам, Бакум, Барава, Гаврило, Ганина, Данило, Давид, Марія, Йосип, Семійло, Тамара тощо), грецькі (Андрій, Гапка Дмитро, Василь, Олена, Настя, Петро, Степан, Олекса, Олеся, Феська, Федъ тощо), і римські (Лука, Марко, Максим, Наталка, Галина, Домаха, Юрко, Гриць, Уляна, Уста тощо). Заразом отці церкви установили тверде правило: усім, хто вступає в святий хрест, давати імена християнських святих. Своє сина я хотів був назвати Мирославом, але священник (православний) категорично відмовився охрестити дитину цим ім'ям. Аж треба було дати 25 царських карбованців, щоб він переступив святу заповідь і наздав мені сина по-українському.

Таким чином жідо-греко-римські імена перейшли до всіх народів, що прийняли християнську віру. Йудівське ім'я Єгоканан греки перекрутіли на Іоанніос, римляни на Іоаннес, українці на Іван, поляки на Ян, пімці на Йоган, французи на Жан, англійці на Джон, еспанці на Хуан і т. д. і т. д. Як можна з таких і подібних перекручок вибрати імена, що відповідали б націоналізації чи українізації нашої церкви? Ви мали б якусь рацію, якби вимагали називати святих так, як їх називає наш "простий" народ, від Кубані до Сянку й Тиси. (Саме ж

цього я й домагаюсь! П. Вол.) А він усюди каже "Микола", а не "Миколай" чи "Миколай".

Про аргументацію Вашого опонента навіть шкода говорити.

А тим часом проблема наших власних імен варта того, щоб про неї, нарешті, поважно поговорити. Запровадження в нас жідо-греко-латинської номенклатури похресників цілковито знищило нашу національну творчість у цій області. Наші предки напевно називали своїх дітей якими-небудь іменами, але від тих імен нічого не лишилося, окрім Ольги, Володимира (по-християнському Василь) та ще кількох княжих імен. А тим часом було їх велика сила, тисячі чи навіть мільйони. Знаючи, якою оригінальністю, винайдливістю, дотепністю і творчою майстерністю визначаються наші прізвища, можна з певністю твердити, що в області власних імен була б у нас ще більша краса творчості. І за нею треба побиватися, а не за Миколами. Треба, нарешті, зрозуміти, що для Господа Бога важні діла людини, а не її ім'я. Якби не були запроваджені примусові імена, то наші люди, може, носили б такі наймення, як Милушка, Зірка, Квітка, Чіча, Зозулька, Синичка, Ягідка, Сокіл, Орлик, Райдужна тощо. І кожного разу, коли б хтось із них просвятився і піднісся на небо, усі дванадцять ягіольських чинів співали б: "Радуйся, свята Ягідко! Небеса лихують ти, бачучи тебе на лоні преподобного Абрума!" Дехто з наших левітів прийняв би ці мої слова за нечестиве базінання, але Ви знаєте, що говорю від щирого серця, бо маю на увазі правдиву українізацію нашої церкви і вболіваю душою, що називаюся Степаном, а Ви Петром, а не Соколом чи Соловейком.

Було б добре, якби Ви, замість бідкатися за Микол і Андрій, розпочали акцію в напрямку відновлення нашої національної, справді української номенклатури наших дітей. Нехай наші люди неmallують юдів, греків і римлян, нехай творять свої власні наймення. Це їх святе право і обов'язок! Для цього мають перед собою велике багатство в нашій прекрасній природі, у нашій ботаніці, у нашій зоології, птахівництві, у наших казках і в нашій невичерпній уяві.

На цьому кінчуємо свого листа і бажаю Вам здоров'я і всіх успіхів.

С. РИНДІК, Чікаго, США.

Ще пару слів. Відродження нашого іменотворства наткнеться на великий спротив наших чумопоклонників. На рідних землях може й існувати, але тут, у вільній Америці, наші Майки (колишні Михайли), Вільями (колишні Василі), Піті і Джоан з Джеками інші не згодяться своїх дочек називати Ясочками чи Мріями, а синів — Бузками, Барвінками чи Славутами. На Україні всікі Воллени чи Маркслени вже так остоїдли людям, що ідея відродження рідної номенклатури дітей буде підхоплена з великим надхиленням. Правда?..

Спасибі за листа, дорогий Пане Риндіку! Правда, читачі нашого журналу не раз питали вже, де "подіялся Риндик". Тож даючу, що Ви самі з'ясували цю справу Ім.

Не будьте надто скромним: мудрості у Вас дуже багато. Кажу цілком широко, що я вважав би себе щасливим, якби мав стільки тієї мудрості, що маєте Ви. Справа, очевидно, в надхиленні, як Ви пишете. Розумію це. Мені для того "надхилення" треба доброго відпочинку і скинути хоч частину морального й фізичного тягару, який мене дуже часто душить і не дає зможи спокійно глянути на світ Божий. Мабуть, цього бракує й Вам.

Щодо Вашої пропозиції. Я голосую "за". Ви дуже

НОВІ ДНІ, ВЕРЕСЕНЬ, 1966

24-ГОДИННА

СОЛІДНА

I СКОРА ОБСЛУГА.

Чищення і naprawa форнесів безплатна.
Скористайте з доброї нагоди і замовіть
ольву в нас.

Наші телефони:

Телефон бюро: LE 6-3551 Уночі: RO 2-9494

якісний безпартійний націоналіст, націоналіст без лапок, а таки справжній. Та що ж ми зробимо, як еміграція до цього не готова, як ми не дійшли ще хоч до Миколи Й. Андрія?

Більшість еміграції належить до церков і від них залежить. А справи в церквах погані. У протестантських українства викінчене цілком, у католицькій наші справи, на мій погляд, безнадійні. Краще стоять справа українства в православній церкві, але думасте, що там асиміляторів (і нівелаторів!) нема? Є, тільки вони причаїлися, як лиси по норах. Час від часу висувають своє асиміляторське рило з нори й "нюхають погоду". Як тільки їх ударають по тому довгому й хитрому носі, то вони моментально втягають його в нору! Отже, бій і в православній церкві за збереження українства відбувається повсякчасно, але він ще не рішальний.

Віда еміграції в тому, що серед нас нема сучасного Сквороди, що міг би повним голосом сказати деяким єпископам (і духовним особам взагалі!): "Ви стопти не отесані! Салоїди, ковбасоїди, куркоїди, гускоїди, качкоїди, периноспали" і т.д. Григорій Скворода в ті давні часи це сказав і лишився живий. Спробуймо сказати я й Ви, то нас якщо не спалять живцем, то робили католики в Середньовіччі, то напевно вкаменяють!

Прочитайте в цьому числі промову прем'єра Канади Л. Б. Пірсона і Ви побачите, що Канада не хоче нашої асиміляції, а ми її робимо самі. А що б ці люди робили, якби вони сьогодні були в Україні, де уряд цього домагається і за це платить навіть? Мусимо златити хребта нашим рідним асиміляторам, а тоді можливе буде здійснення Вашої мудрої і благородної пропозиції. Я пробую ламати того асиміляторського хребта. І кличу: усі, хто вірує в Бога, поможіть! П. ВОЛ.

Друкуємо другого листа п. А. Івакнюка. Шкода місця, але він почав дискусію, то йому й належиться останнє слово. Читачі мають змогу перечитати його листа й мою відповідь йому (ч. 198/9, стор. 29—32) й цього його листа і вирішити, хто з нас і в чому має вину.

Даю лише одну довідку: я не казав, що А. Івакнюк спросточує справу, а що обговорення питань історії мови у формі листів, а не в наукових статтях, є спросточенням і заплутуванням справи.

Високоякісні умеблювання їдалень, спалень та сальонів, радіоприймачі, гай-фай-стеріо, піяніна, акордеони, килими, хідники (доріжки), лямпи, холодильні, електричні та газові печі, пилососи та інші речі хатнього вжитку
найкраще купите в

ALPHA FURNITURE Co. Ltd.

735 Queen Street West, Toronto 3, Ontario
Telephone: ЕМ 3-9637

"Альфа" пропонує Вам не лише добру якість речей, а ще й добру культурну обслугу і пораду.

Купуючи в "Альфі", маєте певність, що частина Ваших грошей, витрачених на хатнє устаткування, власники крамниці повернуть на розбудову нашого культурного і громадського життя.

Хочу також пригадати, що посилання на статтю проф. Н. Попонської-Василенко і д-ра М. Чубатого "Церква" ("Енциклопедія Українознавства") свідчить про те, що п. Івакнюк дещо призабув. Та стаття сколихнула цілою еміграцією. Були протестні збори, віча, пристрасна дискусія в пресі, проповіді в церквах, вияснення НТШ і і обіцянка "ПОПРАВИТИ ВСЕ" в дальших томах і т. д. Це була дуже шкідлива для нашої єдності стаття. Якщо я скажу, що вона була антинаукова і вкрай тенденційна, то мені закинуть ворожість до католицизму, а я того не хочу, то й мовччу.

Я не маю нічого проти д-ра М. Чубатого. Тим більше не накидаю йому своїх поглядів. Він має право діяти так, як він хоче. І ті його дії мене аж нікчем не турбують. Навіть, як він писав відкриті листи до Микити Хрущова, то я й тоді не хвилювався: він формально виступав як приватна особа. І всі його "дії" мене не турбують і не турбували: нічого з того не вийде! То нехай собі чоловік бавиться "високою політикою". Та п. Івакнюк мусить знати, що хочби ми з ним обнімались, хочби різалися, то однак у кожного православного холоне кров у жилах, як тільки він почус ім'я Миколи Чубатого. І хочби ми з Вами, дорогий пане Івакнюк, написали по тисячі статей, у яких доводили б, що д-р М. Чубатий найоб'єктивніший вчений світу всіх часів і найтолерантніша людина на земній кулі, то ми нічого не змінимо. А Ви це все "забули" і підpirаєте його іменем свою аргументацію.

Іще одне. Чого це Ви гніваетесь за мій жарт про петицію з п'ятдесяти тисячами підписів? А що я мав, гніватись на Вас? Відомо, що всі наші католики, на чолі із своїми єпископами і пресою, цілими роками домагалися від Ватикану замінити термін "руси" на "українці". Ватикан, врешті, погодився, і інколи вживає термін "українці". Ви ж тепер невдоволені наслідками довгірчих просб УСІХ католиків, то що я мав робити, крім того, що жартувати?.. П. ВОЛ.

Вельмишановий Пане Редакторе!

Читати Ваше "унешкідливлювання" моого листа — було напевно прикро. Шкода було труду писати листа. Єдина розрада, що може зацікавленій читач уважливіше прочитав його.

Прикро, бо Ви не присвятили трішечки уваги тому що я написав і дискутуете, так би сказати, з кимось, хто відсутній у нашій дискусії.

Річ ясна, Вам вільно мати думку про шкідливість моого листа, але не вільно дискутувати з тим, чого я ні не висловив, ні не натякнув, ні навіть у думку не покладав.

Що я сказав, а чого ні, і що Ви сказали.

1. Я висловив іншу думку про розуміння цензури. По-моєму, це корисно дати читачеві два різні погляди на ту саму справу. Ваша мотивація цензури тим, що "знайти видавця на еміграції таки важко", не продумана. Здається, що Ви погодитесь, що не все видавець мусить друкувати, що йому хтось дасть до друку. У нашому випадку була б цензура, до деякої міри, тоді, коли б видавець без відома автора пропустив з його праці місця, що їх уважав би для себе незідповідними. Коли ж він з автором договорюється і не може дійти до узгодження, то це ажія — цензура.

Ви погоджуєтесь зі мною про незідповідний спосіб авторового вислову про інших. Шкода, що Ви не відмітили зразу цього, як друкували статтю. Висловив я свій погляд до НАПИСАНОГО, а не до того, що автор

міг думати. Невісмість думки може кожному трапитись, але здогади можуть нас завести на фальшиві рейки. До речі, чому Ви висніюте чужі думки?

Дивуюсь з Ваших домислів, мовляв, сливе, що Вас не обвинювачую за те, що помістили Чавленкове виснення-статтю! Навпаки, я навіть дуже радий, бо це доказує, що в демократичній системі не вдається завести цензуру.

2. Я висловився проти того, щоб нашу застарілу лексику називати російською. Проте, я ніде не "став на погляд", що "мусимо вживати і слово 'лодка', а цілком викинути 'човен'". Буцімто така моя точка зору. Або: через таке мое становище "мусимо відступити від норм сучасної літературної мови".

При цьому Ви, мі сіло ні впало, приводите на мое "чи нещідливлення" докази, якою мовою пише "Америка". Для чого таке дешеве підтасовування?

Те саме стосується наших старих імен. Я ж дуже виразно, українською мовою, написав: "Тим, звичайно, не хочу сказати, що їх треба заводити до сучасної літературної мови".

Та Ви непослідовні. Про терміни "русифікація" чи "обмосковлювання" кажете, що це все одно, "бо суть не в терміні, а в змісті". Хіба ж не те саме з Андреєм чи Андрієм, коли мова про українців, бо зміст — той сам.

Про "зарево" я написав, що "воно в нас застаріле (архаїзм) і в літературній мові не знає". До речі, його подає "Українсько-німецький словник" Кузелі-Рудницького без будь-якого застереження.

Щодо "історичної бази", то її дав проф. П. Ковалів у своїй цінній праці. Я тільки на цього покликався. Однаке Ви дуже своєрідно повелись з аргументацією. Я Вам поставлю запитання: Для чого отакі вчені, як проф. Ковалів, трудяться всенеke своє життя, вибираючи зі старовинних наших пам'яток лексичний фонд? Якщо такі, як Ви, не хочуть її брати до уваги і всупереч наявним фактам заражовують цю лексику до російської, то яку вони роботу роблять? Їх праці, тобто вченіх, освідомлюють нас у чім іншім і підбудовують нам національний хребет, щоб ми не гнулися, не знавши своєї спадщини.

Тим то, узагальнюючи, я написав: "не треба бути квапливим у визначуванні нашої застарілої лексики — сусідською". І це все. Втім, Ви й самі даєте правильний приклад: "Сіверський Дінець". Треба бути послідовним.

4. Мій погляд був, що нам нічого до того, як нас інші народи називають у своїх мовах. Повчати їх і вимагати від них справляти свою мову за нашими базаціями — не поважно. Проте, я ніде й ніколи не намагався "звернути 'старі назви'" до сучасної нашої літературної мови.

Тож я не намагаюсь повернути такі назви, як Галичина, бо їх ніхто ніколи не скусував. Не я "спростачую й заплутую справу", коли вживаю цілком природно називу "Галичина" у такому розумінні, як Волинь, Поділля, Київщина тощо. Адже Ваше твердження не має жодного правного ґрунту, коли пишете, що "22 січня 1919 р. Український Трудовий Конгрес у Києві затвердив приєднання Галичини до України". Тоді бо настала злуха Української Народної Республіки з Західньою Українською Республікою, а не Галичиною. (Візьміть текст того документу і побачите, що не так. П. В.). Хіба напишете нову історію. Все ж таки, касувати історичні назви не те саме, що й соборність.

До речі, чому тільки "колишня Галичина"? Що ж

з Волинню? За Вашою логікою повинна бути теж "ко-лишня"!

Ніде я не тверджу, що "у часи Галицько-Волинської держави" була Галичина. Я ж написав кожному зрозумілою мовою, що "навіть у ті часи, коли Галицько-Волинська держава існувала", тобто в час окремої від Києва держави, не було в ній поняття "двох націй". Це все. При цьому я вказав, у чому суть питання і хто у наш час його викривляє. Ви це помінули. А шкода.

5. За Ваш 3-ій відступ, даруйте за ширість, мені таки боляче й соромно. Читаючи його, здавалось мені, що це пише представник російського нетolerантного православ'я.

Безперечно, у своїм журналі можете писати всячину, але тим робите не мені пригаду, а собі та й тому читачеві, хто Вам вірить на слово. Таки дуже несмачна писанина про "спеціальну петицію до Святішого Отца".

Що, наприклад, спільне має латинська назва "рутеніус" з Вашими рутенцями, малоросами чи хахлами? Цей термін "рутеніус" чи "Екклезія рутена" був офіційною назвою для Київської митрополії і ніколи під цього не підтягали росіян чи мішали нас з ними.

Ви вводите читатів у помилкове розуміння цього терміну, коли твердите, що він стосується, чи докладніше — стосувався, тільки до теперішніх українців-католиків. Адже першою перейшла на унію Київська митрополія, а останньою — Галицька. А про те можна довідатись зі своїх джерел, хоч би з Енциклопедії Українознавства зі статті "Церква" автори: Половинська-Василік й Чубатий). Чому є у нас люди, що борються більше за Ватикан або Москву, аніж заступають українські інтереси.

6. Що чимало у нас редакторів, які нехтують нормами літературної мови, то свята правда. Але, — на чому Ви буддуете своє твердження, що "все знайдеться якісь Антін Івахнюк, що якось то їх виправдає"? Або: через таких, як я, такі редактори "намагаються всячими способами виправдати цей мовний бруд"?

Докажіть це, але не своїми бездоказовими "домислами", а моїми твердженнями. Це таки нечесно, Петре Кузьмовичу, пришвивати мені те, чого я ніде й ніколи не заступав. Якраз навпаки!

Щоб доказати, як я йду "в розріз з нормами літературної мови, наводите слово "меншечінність", мовляв, яке то воно "наше"! Та його я не вигадав, а припинило з підрядницької преси. Однаке і "менше", і "цінність" — українські слова, а саме слово "меншечінність" побудоване за законами українського словотвору. Може бути неологізм, а життя вирішить його долю. Та воно не гірше від Вашого "вірянин" (ч. 196, стор. 19 і ч. 196, 24).

Ви зводите мовні роблеми до дрібниць, до поодиноких слів, що кожному трапляються, але це не ламання норм. Це звичайні недогляди чи навіть незнання і на що треба звертати увагу. Якщо б стосувати до Вас таку саму мірку, то можна у Вас, Петре Кузьмовичу, також найти чимало "наших" слів ("на конверті", ч. 198-9, 32; "вірніше" замість докладніше, правильніше; "значимою полюко"; "заключним спектаклем", 195, 29); навіть галичанізмів — ("строї" — одяга, ноша, 198-9, 32) і там же такі, як "посміхнутися від радості", замість "усміхнутися", бо "посміхнутися" з чогось чи когось (від цього ж "посміховище"); "Україна зникається" (197, 23), чи Й кинуща?

А що то за норми "із спальні" (196, 25), "півтора ро-

НОВІ ДНІ, ВЕРЕСЕНЬ, 1966

ки" (196, 30), "з пам'яті" (198-9), "від КУК-у" (197, 22) — що ж Ви тут скорочуєте?

Можна б багато більше навести, але це не мої мета. Я Вам тим хочу сказати, що в дискусію не варто втягати таку "аргументацію", що якийсь там редактор не вміє правильно написати "пшениця". Для чого це в нашій дискусії? Адже це такі самі недогляди, як і Ваші "англізація", "категорія", "будьщо" (ч. 196, 22 і 24). Від Вас я таки не сподіався такої дешевизни.

Вкінці, не отожнююте себе чи поодиноких авторів з читачами і не твердіть, що я їх ображую, коли кажу,

що наша мова не починається з Котляревського. Я не з ними дискутую і вони тут ні при чому.

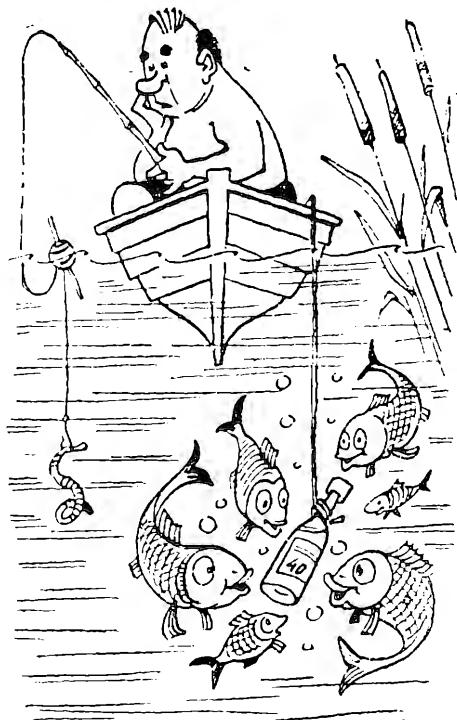
Ще одне: не я втягаю на сторінки Вашого журналу таки дискусію, яку Ви вважаєте зайвою, а то й шкідливою. Я тільки вперше був відгукнувся, до речі, в добрій вірі, на проблематику, яка з довшого часу в журналі точилася. Та Ви, Петре Кузьмовичу, не во гнів Вам, відповідаєте дуже багато не до суті заторженої проблеми.

Щиро вітаю

Антін В. ІВАХНЮК

13 серпня 1966 р. в православній катедрі св. Володимира в Торонті відбулося вінчання Олександра й Пет-

Без слів...

Мал. В. Степаненка («Дніпро», ч. 6, 1966. Київ.)

Є такі рибалки-невдахи не лише в Україні, а і в Канаді, зокрема в Торонті. От, наприклад, відомий маляр П. Мелащенко: закінчив Київський ху-

риції Костюків. Обряд вінчання зробив всч. о. Ференців.

Олександер Костюк народився в Україні і разом із своїми батьками, зразковими українськими громадянами Іваном та Галиною Костюкими, ще дитиною, ехіаз у Зах. Європу, а пізніше в Канаду. Маючи свідомих батьків, учився в українській школі (до речі, Олександер — колишній мій учень), понад 9 років прислужував у церкві священикам і єпископові.

Петриція Костюк (з дому Возник) народилася в Канаді. Її батьки в Канаді вже довший час і ще й досі не загубили свого українства.

Весільна гостина відбулась в залі католицької церкви св. Покрови. Все відбувалося згідно українських традицій. Були й свати, перевезані рушниками (актор Р. Василенко з Оттави та п. І. Чумак з Торонта), були й свахи, ну, і, звичайно, дружки та бояри. У весільній гостині взяло участь коло п'ятисот осіб.

Вітасмо подружжя Костюків та Возняків з одруженням їх дітей, а Олександрові й Петриці Костюкам ба- жаємо щастя та здоров'я, щоб вони гарно й плідно працювали для нашого народу й церкви, як і батьки! П. ВОЛ.

дожний інститут, а дурної щуки не впіймає! Видемо ми з ним на Консикон лейк, звичайно, сідаємо не в один човен, бо він товчеться в ньому, як дідько в болоті, то я волю відокремитись від нього, і закинемо вудки. Він закидає три найдорожчих (по 30—40 доларів кожна), а я одну, та й та коштує лише 8.50 дол. У мене клює, а в нього ані-ні!

От він сидить, сидить, а тоді й гукає:

— І що ви, Петре Кузьмовичу, робите, що на вашу, таку партаяцьку, вудку риба береться? Чаруєте її, чи що?

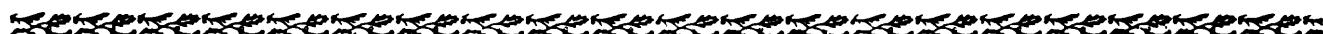
— Не та у вас наживка, Павле Степановичу, — відгукую йому. — Ви свою пляшку для себе холодіте, а я свою на гачка наживлюю. От і клює! Не будьте таким захланним: поділіться з щуками й судаками! З вас ось і в Києві вже сміються!

— І що це ви, Петре Кузьмовичу, хай Бог боронить, отаке верзете! — відповідає він. — Щастя ваше, що мене ще змалку привчали шанувати старших, а то я б вам сказав! А посільки ви за мене старший на один рік, десять місяців, три тижні й півтора дні, то я тільки скажу: не беріть мене на клини, бо й так серце може луснути від заздрості... Не заливайте, Бога ради!

А оце недавнечко поїхав він сам на Бальзам лейк і привіз 11 щук і 5 судаків. Використав мій винахід і вже чіпляє на гачок не лише червяка чи живця, а й пляшку з чаркою... Є надія, що Павло Степанович більше риби не купуватиме, щоб похвалитись «великим уловом».

Mr. A. Andraitz 211
19940 Goddard Ave.
Detroit, Mich. 48234

POSTAGE PAID AT TORONTO

Чи потрібно Вам спеціяльного українського подарунка своїм близьким?

“УКРАЇНСЬКА КНИГА” ПРОПОНОУЄ:

1. ПЛАСТИНКИ — найкращої якості, довгограйні; виконують кращі артисти, співаки, хори, оркестри й ансамблі України. Ціни приступні кожному. Пишіть за каталогами.
2. КНИЖКИ — великий вибір творів українських класиків, сучасних письменників, наукових і шкільних підручників, дитячих книжок, журналів.
3. НОТИ — хоральні, сольоспіви, оркестральні та інструментальні твори українських класиків і сучасних композиторів.
4. ВИШИВАНІ СКАТЕРТИ, наволочки, доріжки, рушники. вишивані жіночі блузки-купони.
5. КЕРАМІЧНІ ФІГУРКИ — посуд, іграшки.
6. ДЕРЕВ'ЯНІ ВИРОБИ — фігурки.
7. ПОРЦЕЛЯНОВІ СЕРВІЗИ.
8. КОНСЕРВОВА РИБА — бички, шпроти, краби, осетрина.
9. ЦУКЕРКИ.

Приходьте до наших крамниць:

Ukrainska Knyha

962 BLOOR ST. W. i 1162 DUNDAS ST. W., TORONTO, ONTARIO, CANADA.

